

2013 nr 4
Fåglar
i Närke

Stefan Eriksson

Fåglar i Närke

Årg 36 2013 Nr 4

Närkes Ornitologiska Förenings medlemstidning

Redaktör och layout

Åke Lorin Brantströms gränd 12, 702 28 Örebro,
Tel. 019-24 49 32, 070-326 90 02.
E-post: ake.lorin@telia.com

Manusstopp

för **Fåglar i Närke 2014 nr 1** är den 15 feb.

Närkes Ornitologiska Förening

En ideell regionalförening
av Sveriges Ornitologiska
Förening, SOF.

Medlem i Närkes Ornito-
logiska Förening blir man
genom att sätta in årsavgiften

på plusgiro 430 33 22-4 eller bankgiro 5747-3357.
Årsavgiften är för vuxen 200 kr, för familjemedlem
50 kr (erhåller ej medlemstidning), för ungdoms-
medlem (13-20 år) 100 kr och för barn (1-12 år) 50 kr.
Medlem i NOF erhåller vår medlemstidning som
utkommer med fyra nummer per år.

Redaktionsgrupp

Ann-Margret Elmroth, Tel. 019-32 01 83,
070-637 15 95. E-post: elmroth@telia.com
Magnus Helleryd, Tel. 019-298 692, 070-238 37 93
E-post: magnushelleryd@hotmail.com
Marianne Johansson, Tel. 019-36 17 75,
070-656 63 69. E-post: marianne-j@telia.com
Björn Ander, Tel. 070-763 20 07. E-post:
bander68@gmail.com

Adressändringar sänds till:

Närkes Ornitologiska Förening
c/o Hans Waern, Box 42, 692 21 Kumla.
E-post: hans@ekonoma.se

NOF:s föreningslokal

För sammanträden, litteratur, utställningsmaterial,
holkar m m. Källarlokal med ingång gavel på gårds-
sidan. Adress: Hagmarksgatan 9, Örebro.

NOF:s hemsida: www.sofnet.org/nofnet

Du är välkommen att besöka NOF:s hemsida där
du finner information om föreningens verksamhet.

GLATT NYTT
FÅGELÅR!

NATUR

BOKHANDELN

www.naturbokhandeln.se

info@naturbokhandeln.se
tel. 0485 - 444 40

För flera artiklar besök webbutiken

Naturvännens egen bokhandel

Omslagsbild: **Större hackspett** *Dendrocopos major* efter en akvarell av Staffan Ullström.
Text: Ann-Margret Elmroth

Vår vanligaste hackspett, den större hackspetten, är ca 24cm lång, svart-vit-röd och häckar i hela Sverige med undantag av fjällområdet. Både när den sitter och när den flyger i sin snabba, karakteristiska bågflykt, ser man tydligt de stora, vita, ovala sidfläckarna på den i övrigt svartglänsande ryggen. Den trivs i blandskog och är särskilt på vintern beroende av gran- och tallkottsfrön. Man hittar ibland hackspettens ”smedja”, en barkspringa eller stubbe där den nitar fast en kotte som den hackar fram fröna ur. Resterna av kotten släpper den sedan ner på marken där det kan ligga en hel hög av avskalade kottar. Den kommer vintertid också gärna till matningar, särskilt om där finns talg och feta frön. Den är en av de få varelser som gärna äter med huvudet nedåt. Just i år kan det vara lätt att få syn på större hack eftersom det är ont om tall- och granfrön på andra sidan Östersjön. Ungefär var tredje år invaderas Skandinavien av denna spett vintertid men många individer, även de inhemska, drar vidare ända ner till Mellaneuropa, i synnerhet om det inte är något bra kottår här. På sommarhalvåret liv-

när den sig mest på insekter och larver. Den fullvuxne hannen har en tärningsstor röd i nacken medan honans huvud är helsvart. De hjälps åt att hacka sig ett bohål, oftast i en äldre asp, och där lägger honan på den oklädda botten 5-7 helvita, glänsande ägg, knappt så stora som starägg. De ruvas av både hane och hona och kläcks redan efter 10-13 dagar. När ungarna efter ca 25 dagar är utflugna, känner man igen dem på att de är röda uppe på hjässan. När snön börjar smälta hör man hackspettarnas rop på långt håll, de nästan skrattar: *kjack-kjack-kjack-kjack-kjack*. Det kan låta irriterat också. Men det trevligaste att höra i skogen frampå vårkanten är ändå hackspettens trumning. På en halv sekund kan den hinna med upp till 8 trumslag. Den mindre hackspettens trumning varar mycket längre och är ihärdigare. Har den större hittat en flaggstångsknopp eller ett metallskydd på en telefonstolpe blir signalen verkningsfull. Men det är nog knappast för genljudet den ibland slår sig ner på en fågelholk och försöker göra hålet så stort att han kan komma åt det som ligger därinne! 🐦

Ordföranden har ordet

Hans Waern

En ny vinter står för dörren med kortare dagar, frusna sjöar och ibland mängder med snö. Borta är våra flyttande fågelvänner som flugit mot sydligare breddgrader. Fantastiskt och fascinerande att små fågelindivider kan flytta så långt. Om vi ska fara lika långt måste vi fraktas i stora flygplan som slukar mängder med energi. Ibland gör vi dock det och vi kan då få uppleva våra flyttfåglar i deras vinterkvarter.

Undertecknad hade förmånen att vara en vecka i södra Oman under november månad.

Att gå där på stranden var som att gå en vår- eller sommar dag på svenska strandängar. Små och stora vadare samsades om ytorna längs stenhällar och sandstränder. På hotellets gräsmattor gick drillsnäppor, trädpiplärkor och sädesärlor. I luften kunde ladusvala och backsvala observeras. Man kände sig nästan som hemma. Men plötsligt märkte man ökenstenskvättor och tofslärkor över allt. Gröna biätare kom färande, sinaiglansstarrar ropade runt om på ho-

Foto: okänd

tellområdet och palmduvor sågs lite varstans. En blåkråka kom flygande vid infarten, vid den torra ökenmarken fick jag syn på brunbukiga flyghöns. Även isabellastenskvätta och törnskata fanns i närområdet. Vid en våtmark var "svenska" änder tillsammans med större flamingo, bronsibis, och flera hägerarter.

Ett intensivt NOF-år läggs snart till handlingarna. Många exkursioner, flera föreningsmöten och resor har vi haft och många remisser har vi svarat på. Vi har även ordnat studiecirklar och små snabbkurser i Svalananvändning och guideutbildning. Flera av våra medlemmar har lagt ner ett stort arbete som guider, vid Tysslingen och vid olika exkursioner. Jag och de övriga styrelsemedlemmarna riktar ett varmt och stort TACK till er alla!

En grupp som vi sällan uppmärksammar är medlemmarna i vår regionala rapportkommitté som gör en stor insats genom att ställa samman allt vi rapporterar på Svalan. I FiN nr

2 publiceras detta deras arbete. Det är också Rrk som rapporterar ovanliga arter och vanliga som ses vid ovanlig tidpunkt. Det kan vara knepigt för observatören att efteråt skriva en sådan rapport, men det är nyttigt att redovisa hur man kom fram till artbestämningen. Rrk bedömer och sammanställer dessa rapporter. Tack Rrk för er insats!

God Jul och ett riktigt Gott Nytt År 2014 med många härliga fågelobservationer!

Nya NOF-medlemmar

Under perioden september till och med december har nedanstående medlemmar registrerats. Välkomna till föreningen.

Simon Johansson, Rynningsbergsg. Örebro

Lars Åhman, Klostergatan Örebro

Hugo Nicander, Älvägen Örebro

Kallelse till årsmöte 2014

Medlemmar i Närkes Ornitologiska Förening kallas till årsmöte torsdagen den 20 februari 2014 kl. 19.00 i Vasakyrkan, Vasagatan 6-8 Örebro.

- §1 Val av ordförande för årsmötet.
- §2 Val av sekreterare för årsmötet.
- §3 Val av två justeringsmän att justera årsmötesprotokollet.
- §4 Fråga om årsmötet utlysts i behörig ordning (senast fjorton dagar före mötet).
- §5 Föredragning av styrelsens årsberättelse och redovisning av räkenskaperna.
- §6 Föredragning av revisionsberättelse.
- §7 Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen 2013.
- §8 Val av ledamöter i styrelsen (3 ordinarie ledamöter för två år och två suppleanter för 1 år).

- §9 Val av två revisorer för 2014 samt två revisorssuppleanter (vardera för ett år).
- §10 Val av valberedning (sammankallande och två ledamöter).
- §11 Fastställande av budget för 2014
- §12 Fastställande av årsavgift för 2015.
- §13 Ärenden som styrelsen förelägger årsmötet.
- §14 Av medlem skriftligt framställt, motiverat förslag som kommit styrelsen tillhanda före den 15 januari 2014.
- §15 Övrigt av medlem framställt förslag, som styrelsen tagit ställning till.
- §16 Årets Gulsparv
- §17 Övriga frågor.

Efter årsmötet fortsätter kvällen enligt programmet för inomhusmöten.

Välkomna!

Gott Nytt år 2014 önskas er alla

Redaktionen, Ann-Margret, Björn, Magnus, Marianne och Åke tackar alla er som medverkat och hjälpt oss med rapporter, referat, artiklar och bilder.

Styrelsen framför sitt tack till alla medlemmar som under året vänligen ställt upp med planering och arbete i samband våra arrangemang.

Foto: Torbjörn Lorin

NOF:s styrelse

Ordförande och kassör

Hans Waern, Vilebacken 45, 692 36 Kumla,
Tel. 019-58 20 18, 070-492 53 51
E-post: hans@ekonoma.se el. hans.waern@telia.com

Vice ordförande, fågelskyddsansvarig och bibliotekarie

Ulf Jorner, Måbärsvägen 11, 703 75 Örebro
Tel. 019-31 21 46, 070-661 66 55
E-post: ulf.jorner@spray.se

Sekreterare och PR-ansvarig

Kent Halttunen, mediakontakt
Nygård, Norra Folkavi, 71991 Vintrosa
Tel. 019-18 99 41, 070-216 11 30
E-post: kent.halttunen@tele2.se

Håkan Carlestam, programansvarig

Engelbrektsgatan 13B, 702 12 Örebro
Tel. 070-531 14 20
E-post: carlestam@gmail.com

Rolf Hagström, bitr. exkursionsansvarig

Vreta Gård 207, 692 93 Kumla
Tel. 019-23 44 75, 076-142 17 21
E-post: rolf.hagstrom@gmail.com

Bengt Jalsborn, lotteri- och försäljningsansvarig

Vallnäs vägen 3, 703 58 Örebro,
Tel. 019-12 70 80, 070-113 47 99
E-post: b.jalsborn@gmail.com

Ronnie Lindqvist, exkursions- och reseansvarig

Bertil Waldéns gata 6, 702 15 Örebro,
Tel. 019-10 23 33, 070-262 14 17
E-post: lindqvist_ronnie@hotmail.com

Suppleanter

Tord Larsson

Hagalundsvägen 39 A, 702 30 Örebro
Tel. 070-716 62 54, 019-24 62 53
E-post: info@isonine.se

Per Karlsson Linderum, mediagruppen

Babelsvägen 2, 697 74 Sköllersta
Tel. 019-188414, 072-2250063
E-post: per.karlsson.linderum@orebro.se

Mats Rosenberg prisad

Foto: Ola Jennersten

Mats har fått Världsnaturfondens Jihdepris 2013. Priset belönar viktiga naturvårdsinsatser till minne av Elisabeth Jihde

Juryns motivering: "Mats Rosenberg är en eldsjäl som med envishet, kunskap och stort engagemang har fått Örebro kommun att göra värdefulla naturvårdsinsatser. Örebros gamla soptipp och industriområdet med det lilla naturreservatet Oset och Svartåns mynningsområden har omvandlats till strandängar med häckande fåglar, groddammar, blommor och betesdjur som håller landskapet öppet. Det har bidragit till att Örebro utvecklats till en naturpärla för både människor, växter och djur."

Magnus Helleryd

Nominera kandidater till Årets Gulsparv

Kent Halttunen

Medlemmarna i Närkes Ornitologiska Förening beslutade vid förra årsmötet att föreningen ska dela ut ett pris till en person eller grupp av personer som har gjort insatser inom fågelintresse, fågelskydd eller fågelforskning.

Priset ska delas ut vid årsmötet i februari 2014, och nu är det hög tid att nominera lämpliga kandidater till priset som kallas Årets Gulsparv eller Årets Gulsparv-insats.

Nu har du chansen att nominera någon som du tycker har gjort sig förtjänt av priset.

Ta kontakt med någon i styrelsen och presentera din kandidat!

Falsterboresan 2013

Onsdag 25/9

Resan startade redan kl 14.00 från Örebro och så sammanstrålande vi i Götene för en första fika och planering av körningen ner till Varberg. En överraskning efter vägen var vägtullen utanför Göteborg på E6/E20. Det var skönt att komma fram till Varberg innan mörkrets inbrott. Vi hade nog trott av vi skulle hinna spana av Gubbanäsan vid ankomsten men mörkret föll snabbt så vi tog det lugnt istället.

Torsdag 26/9

Anita Ahlberg

Det är tidig morgon, jag befinner mig på min första fågelskådarsresa tillsammans med Närkeornitologerna. Spännande.

Efter en god nattsömn på vandrarhemmet Västervåg i Varberg gick vi upp i ottan, närmare bestämt kl 05.00, för att hinna äta frukost, fixa matsäck samt städa rummet. Inte för att det hunnit blivit så tillstökad över en natt, men ändå.

Kvällen innan hade vi gått igenom vilka lokaler vi skulle hinna besöka. Under dagen skulle vi också hinna ner till Falsterbo och hämta nycklarna till stugorna vid Ljungens camping innan kl. 17.00.

När jag kommer ut i morgonmörkret har Marianne redan ställt ut våra stativ bredvid bilen för att göra dem klara för skådning.

Då börjar jag fundera var **jag** har min tubkikare. Och ve och fasa - den ligger ju kvar på rummet, under sängen. Jag gör bort mig det första jag gör på den här resan. Vad ska de andra tänka? Vad är detta för en virrig kvinna de har råkat få med sig? Får nog försöka skärpa mig.

Det blir att slå koden, öppna lilla lådan, leta upp just min rumsnyckel bland en hel del andra nycklar och sedan rusa upp och hämta kikaren.

Med den där missen från min sida var vi äntligen iväg, kanske något senare än 06.30 som var sagt.

Färden går först till Naturum, Getterön. När vi anländer till reservatet hörs fågelkvitter som är odefinierbara för oss. Ingen verkar veta vad det är. Var är Åke L, vår expert på fågelläten? Han dyker upp och upplyser att det var en bandspelare vi lyssnade till. De som sköter ringmärkningen på reservatet hade riggat upp en dylik vid näten. Lurade!

Det är en strålande morgon, solen lyser från en klarblå himmel, knappt någon vind.

Vi intar plattformen med utsikt över strandängarna och Bassängen. Där ser vi bl.a. en hel del tranor, vitkindade gäss, småskrakar, grav-, bläs- sked- och stjärtänder.

Åke L uppmärksammar oss på småfågelläten såsom järnsparv och gransångare. Någon upptäcker en pilgrimsfalk som sitter och mumsar på sitt morgonmål. Andra rovfåglar var havsörn, brun kärrhök och sparvhök. På väg från plattformen upptäcks en mindre korsnäbb sittande på marken. Alla vill försöka få syn på den. Plötsligt kommer en man i ringmärkningslaget gående. Sannerligen, har han inte en mindre korsnäbb i handen? På så vis får vi verkligen en närstudie av denna fågel som även hamnar på bild i många mobiler.

Vi besöker även vassgömslet på Getterön där vi ser steglits, sävsparv och massor av sädesärlor. På väg från gömslet hörs skäggmesen. Vi tittar oss omkring och minsann där seglar ett gäng skäggmesar över våra huvuden. Kul.

Skärfläcken, som är naturreservatets profil, ser vi bara ett ex av. Den är svåridentifierad då den sitter ihopkrupen vid en sten i vattnet.

Andra ställen vi besöker i Halland är Galtabäck, Glommens hamn och Morups tänge.

I Galtabäck syns vadare såsom kärrsnäppa, myr- och storspov, kustpipare samt större strandpipare. Vid Glommens hamn fanns ett önskemål om att få se skärpiplärka som brukar visa sig där, men den lyste med sin frånvaro. Ejder och ängsbiplärka blev resultatet.

I Morups tänge skådas också vadare, ljun- och kustpipare, spovsnäppa och massor av kärrsnäppor samt myrspovar som fastställs efter en del diskussion om uppåtböjd näbb och ögonbrynsstreck. När vi lämnar Morups tänge får vi plösligt se två röda glador som cirklar över våra huvuden. En vacker syn mot den klarblå himlen.

Färden går vidare mot laxrestaurangen i Heberg där de flesta av oss inmundigar dagens rätt, ekrökt lax med rostad potatis och sallad. Underbart gott!

I god tid är vi framme vid Ljungens camping. Vi intar snabbt våra respektive stugor, handlar frukost- och lunchmat för att senare samlas i herrarnas stuga för artgenomgång. Trångt men gemytligt. Ett plus - herrarna bjuder på smågodis.

Vi räknar in 67 arter den första dagen.

Tidigt sänggående för att vara förberedd och pigg för en ny skådardag. Kanske lite väl tidigt eftersom jag hoppar i pyjamasen i tron att klockan är mycket mera. ”Ska du redan lägga dej?” undrar Marianne. Oj, klockan är bara 20.00. Så det blir lite småprat över en kvällsmacka först.

Tack för en fin dag, trevliga människor!

Fredag den 27/9

Viveka Lundmark

Vår första skådardag vid en av Sveriges förnämsta flyttfågellokalerna, Falsterbonäset. Mest spektakulära menar man att sträcken av rovfåglar är. En bra dag kan tusentals rovfåglar passera över näset. De långgrunda kustvattnen och strandängarna är dessutom utmärkta rastplatser för stora mängder av gäss, änder, vadare, duvor, måsfåglar och allehanda småfåglar.

Under dagen skådade vi förutom vid Nabben och Kolarbacken på Falsterbonäset också vid Foteviken (Lilla Hammars näs) norr om Höllviken, vid Skanörs borggruin och vid Skanörs hamn. Vid hamnen var det framför allt skärpip-

lärka vi förväntade oss få se men det blev istället 7 kentska tärnor och det var ju inte fy skam det heller.

De nya arter vi kunde räkna in denna dag var följande: Knölsvan prutgås, de flesta sim- och dykänder, fasan, smådopping, storskarv, gråhäger, bivrak, blå kärrhök, orm- och fjällvråk, tornfalk, sothöna, strandskata, tofsvipa, brushane, enkelbeckasin, svart- och gluttonäppa, rödbena kentsk tärna, ringduva, större hackspett, sånglärka, ladu- och hussvala, trädpilärka, gärdsmyg, järnsparv, stenskvätta, mesar, kråkfåglar, stare, pil-, bo- och grönfink, grönsiska och hämpling.

För egen del var jag jättenöjd och helt yr i mössan efter allt detta och det var himmelskt gott att avsluta dagen med en mäktig pizza i mysiga ornitologers sällskap.

Lördag 28/9

Gunilla Lagesson

Denna dag startade också på Nabben vid sjutiden. Gråmulet och blåsig under morgontimmarna. Arter-

na från gårdagen ute på Nabben upprepades i stort sett. Små- och storskrak och pilgrimsfalk noterades. Nötskrika och nötkråka vid Fyrträdgården. Mindre korsnäbbflockar var det relativt gott om.

Efter kaffepaus vid Fyrträdgården med nybryggt kaffe och färska bullar för dem som var redo för det, tog vi span från Kolarbacken. Rovfåglarna från i går blev de samma förutom blå kärrhök. En viss oenighet om huruvida Kolarbacken eller Ljungen är att föredra ur rovfågel- synpunkt kunde avlyssnas. Helt plötsligt när vi satt oss i bilarna, en hel karavan vid parkeringen, stannar allt upp. Ur bilarna kastar vi oss ut på den smala vägen mellan villaträdgårdarna. En dansk hade upptäckt en brandkronad kungsfågel. Två av våra kamrater fick se den en bråkdel sekund. Dansken lockade oefterhärmligt för att vi, en mängd skådare som trängdes på vägen, skulle få skymt av den. Det blev inget med det för oss närkingar förutom för Gunnar Eriksson och Jonas Blücher som blev de lyckliga två.

På Ljungen var det rovfågelstiltje nu vid lunchtid trots att dagen artat sig med skön sol. En viss liten gentianaart, klockgentiana, ovanlig och otroligt blå, hittades. Eftermiddagen körde vi mot Börringesjön. Vi stannade till vid Grönalund¹ där vi spanade in både små- och, gråhakedopping och svartsnäppa i de två dammarna vid vägen. Vid 15-tiden slog vi oss ner på kullen som vetter ner mot Börringesjön. Solen värmd oss och det dracks kaffe och åts goda bullar, från Annas Bageri, igen. Dovhjortar betade på ängarna. Ett flertal röda glador och en fjällvråk kretsade över landskapet.

På väg till Havgårdssjön passerade vi fasanuppföd-

Marianne Palm, Jonas Blücher, Ingvar Gustavsson, Åke Lorin, Birgitta Ekström, Gunnar Eriksson, Gunilla Persson, Ingvar Lidén. Nedre raden: Gunilla Lagesson Viveca Lundmark och Anita Ahlberg. Foto där ej annat anges: Marianne Johansson

ningen i Näsbyholm. Fasaner var vi än tittade i hagarna. Dagens och resans första fiskmåås hittades vid Havgårdssjön. Sjön bjöd annars på änder, änder och åter änder. Bergänder, bläsänder massor, brunänder och gäss förstås, ett 25-tal bläs-gäss med grågäss och vitkindade.

Söndag 29 september

Sista dagen på en givande resa som slutade med sammanlagt 106 arter.

En klar morgon på Nabben. Utöver arterna på Nabben övriga da-

Klockgentiana *Gentiana pneumonanthe*. Den förevisades alltid av Lars Bagge, som växt upp i Falsterbo/Ljungen, de gånger han följde med på Skåneresorna. Foto: Jonas Blücher

Upppvissad ung sparvhök

Foto: Anita Ahlberg

gar fick vi i dag två skogsduvor i en sträckande ringduveflock. Kajor och blåmes gjorde upprepade sträckförsök. I vassen hördes pungmesflockar. Vid Fyrträdgården visade ringmärkarna upp sparvhök och gärdsmyg för många intresserade skådare.

Tillbaka till stugorna för städning och packning så hemresan kunde påbörjas vid 11-tiden.

Vi hade en sista gemensam rast vid Vaggeryd för lunch och avstämning av morgonens fåglar. Vi i Mariannes bil valde att köra över Hjo och Karlsborg, då vi tycker att den vägen är mera naturskön. Kanske lite längre men skönare att köra. De andra två bilarna körde över Huskvarna – Ödeshög. Hemma efter en fantastisk resa runt klockan 19.00. Stort tack till alla som var med och gjorde resan så trevlig!

Ekonomia
Redovisningskonsult AB

Telefon 019-58 10 45

har bidragit till detta nummer av
Fåglar i Närke

¹ Grönlund Tivoli är en nyanlagd våtmark vid Stävesjö, Anderslöv i Skåne. Där var från början en dansbana och några små kiosker med skjutbana och en ölhall. Storhetstiden för Tivolit var 1920-30. Järnvägen Börringe-Östra Torp passerade där och tågen stannade sommartid.

Fågelinventeringar i Tysslingen 2013

**Daniel Gustafson, Naturvårdsbiolog
Länsstyrelsen i Örebro län**

I förra numret av Fåglar i Närke (nr 3-2013) kunde man läsa om naturvårdsprojektet Reclaim som just nu pågår i och runt sjön Tysslingen väster om Örebro. Projektet drivs av Länsstyrelsen i Örebro län med bidrag från EUs naturvårdsfond LIFE+ och Naturvårdsverket. Huvudsyftet med projektet är att restaurera våtmarker i Tysslingen och i Venakärret sydväst om Nora. Projektet syftar också till att underlätta framtida skötsel av våtmarkerna och att informera om natur och naturvård. Projektet kommer att pågå under en femårsperiod från 2012 till 2017 och redan nu har det börjat hända saker ute i fält.

Inventeringar före åtgärder

Alla naturvårdsåtgärder som görs inom Reclaim kommer att följas upp på olika sätt. En första inventeringsomgång utfördes under sommaren 2013, för att visa på hur naturen ser ut och vilka arter som finns innan åtgärderna genomförs. Nästa inventering görs med samma metodik i slutet av projektet, 2016-2017, för att se om åtgärderna redan då har haft någon effekt. För att se mer långsiktiga effekter av åtgärderna kommer Länsstyrelsen att fortsätta uppföljningen även efter att projektet Reclaim har avslutats.

Under våren och sommaren 2013 pågick därför en mängd inventeringar i såväl Tysslingen som Venakärret. De parametrar som vi valde att inventera indikerar på olika sätt de värden som vi vill uppnå eller förstärka med åtgär-

derna. I Venakärret inventerades till exempel brunmossor och kärlväxter i det stora rikkärrret som ska restaureras. Dessutom inventerades projektets målarter i Venakärret: guckusko, vädnnätfjäril, kalkkärrsgrynsnäcka och käppkrokmossa. Vi har för alla dessa inventeringar anlitat experter på respektive område.

Fågelinventeringar i Tysslingen

I Tysslingen var fåglarna i fokus. Det är i första hand fåglar som vi vill gynna med den förbättrade hävden av strandängarna och den ökade vassmosaiken i norra delen av sjön. Fåglarna gynnas också i hög grad när två småvatten anläggs på strandängarna vid Svalnäs. Dessutom är fåglarna bra och snabba indikatorer på förändringar i natur och miljö och relativt lättinventerade. Förutom fåglar studerade vi dock också kvalitet i hävd genom att mäta vegetationshöjd vid säsongens slut och vi tog vattenprover ungefär en gång i månaden för att analysera innehåll av kväve, fosfor och partiklar. Halterna av näringsämnen och partiklar kommer förhoppningsvis att minska i sjön tack vare de åtgärder som ska göras vid Blackstaåns utlopp i Tysslingen för att fånga upp sediment innan det kommer ut i sjön.

I Tysslingen pågick tre fågelinventeringar parallellt under sommaren 2013. Dels inventerades delar av strandängarna och dels norra delen av sjön. Vi lyssnade också efter nattsångare, bland annat för att se utbredningen av tre av målarterna i projektet: kornknarr, rördrom och småfläckig sumphöna.

Metodik

Inventeringarna av strandängarna utfördes av Toni Berglund. Inventeringarna gjordes med samma metodik och delvis på samma strandpartier som tidigare inventeringar 2009 och 2010. Även då var det Toni som inventerade. Fem olika partier av strandängarna besöktes minst sex gånger under häckningssäsongen (15 april till 15 juli): Irvingsholmsmaden, Sjömarkenmaden, Svalnäsbaden, Norra Älgstamaden och Södra Älgstamaden (se karta figur 1). Inventeringarna var av typen revirkartering. Vid varje besök antecknades artobser-

Tabell 1. Arter och antal revir som observerades under inventeringen av fem strandängar runt sjön Tysslingen 2013.

Artlista bokstavsordning		Irvings- holm	Sjömar- ken	Svalnäs	Södra Älgesta	Norra Älgesta	Totalt
Buskskvätta	<i>Saxicola rubetra</i>	2	5	13	1	1	22
Drillsnäppa	<i>Actitis hypoleucos</i>					1	1
Enkelbeckasin	<i>Gallinago gallinago</i>	13-14	6-7	25-26	15-20	17-20	76-87
Gräshoppsångare	<i>Locustella naevia</i>		1				1
Sydlig gulärta	<i>Motacilla flava flava</i>	18	22	26	10	8	84
Kärnsångare	<i>Acrocephalus palustris</i>		1			1	2
Rödbena	<i>Tringa totanus</i>			1	2	2	5
Rörsångare	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	5	14		1		20
Skedand	<i>Anas clypeata</i>				1	2	3
Sädesärta	<i>Motacilla alba</i>			3			3
Sävsparv	<i>Emberiza schoeniclus</i>	14	30	12	7	5	68
Sävsångare	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	30	46	10	4	3	93
Tofsvipa	<i>Vanellus vanellus</i>			12	11-14	15-18	38-44
Trana	<i>Grus grus</i>		1				1
Trädgårdssångare	<i>Sylvia borin</i>	1					1
Vassångare	<i>Locustella luscinioides</i>					1	1
Ärta	<i>Anas querquedula</i>					1	3
Ängspiplärka	<i>Anthus pratensis</i>	1		14	5-6	4	24-25

vationer med häckningskriterium. Eventuella permanenta revir av alla förekommande arter markerades på karta utifrån de observationer som gjordes under de sex besöken. Även övriga intressanta observationer noterades.

Inventeringen i norra delen av sjön Tysslingen gjordes av Billy Lindblom och Albin Lundkvist. Området som inventerades kan ses på kartan i figur 1. Denna inventering skedde delvis från observationspunkter vid sjökan-ten (framför allt norra fågeltornet mellan Rån-

nesta och Hättinge) men större delen av tiden ägnades åt inventering från kanot. Även här gjordes minst sex besök under perioden 15 april till 15 juli. Permanenta revir och övriga observationer noterades på samma sätt som i strandängsinventeringen.

En nattfågelinventering genomfördes på så sätt att tio förbestämda platser besöktes vid fyra tillfällen (25 maj, 1 juni, 13 juni och 23 juni) ungefär mellan kl 22.30 och 03.00. Platserna besöktes i olika ordning mellan tillfällena. Inventerarna spenderade minst tio minuter på varje plats och alla

observerade fåglar noterades med antal och ungefärlig riktning.

Resultat

I tabell 1 framgår vilka arter och hur många revir som sågs under inventeringarna av strandängarna. Totalt noterades revir av 18 arter, av vilka sävsångare var den vanligaste med 93 revir. Enkelbeckasin hade totalt 76-87 revir på de fem inventerade maderna. Sydlig Gulärta noterades med 84 revir. Tabell 2 visar

Studie
främjandet

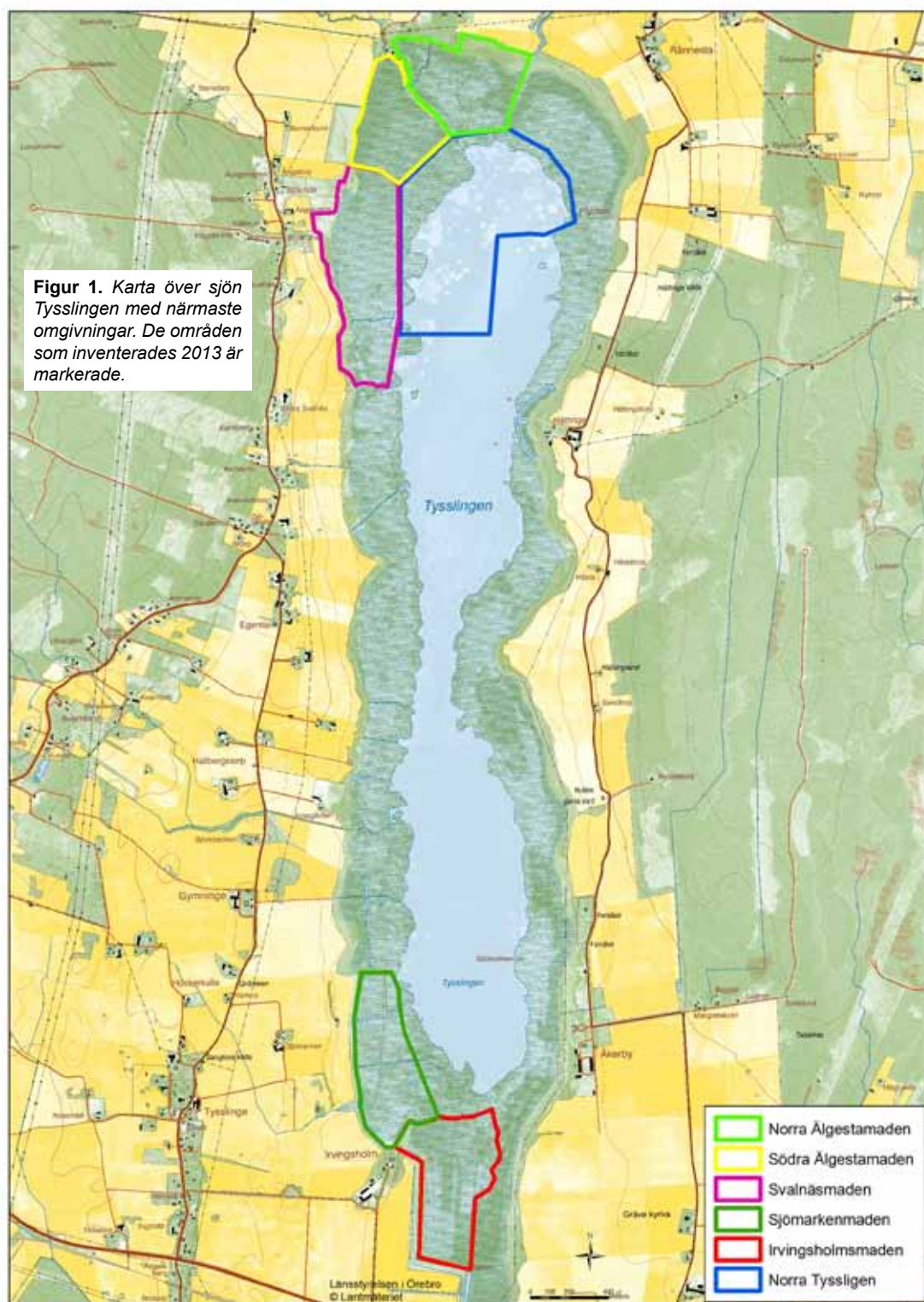
Börja skåda fågel

NOF kommer även i vår att i samarbete med Studieförbundet anordna en studiecirkel - inomhusträffar varvat med fågelutflykter - för de som är intresserade av fågelskådning på nybörjarnivå. Det blir totalt tio träffar under april och maj

Första mötet är onsdag den 2 april kl. 18.00 i Studieförbundets lokaler i Örebro.

Ledare är Ulf Jorner och Bengt Jalsborn.

Anmälan sker till Studieförbundet tel. 019-16 83 10 eller 16 83 13 eller mail: carl.eriksson@studieforamjandet.se. Upplysningar om kursen kan också fås genom Bengt eller Ulf, tel. 070-113 47 99 resp. 070-661 66 55.

Tabell 2. Arter och antal revir som observerades under tre olika år (2009, 2010 och 2013) på Irvingsholmsnaden och Norra Älgestamaden.

		År	2009	2010	2013		2009	2010	2013
			Irvings- holm	Irvings- holm	Irvings- holm		Norra Älgesta	Norra Älgesta	Norra Älgesta
Artlista, bokstavsordning									
Buskskvätta	<i>Saxicola rubetra</i>		1		2				1
Drillsnäppa	<i>Actitis hypoleucos</i>								1
Enkelbeckasin	<i>Gallinago gallinago</i>		11-13	13-15	13-14		10	8-14	17-20
Gräsand	<i>Anas platyrhynchos</i>		1	1			1		
Gräshoppsångare	<i>Locustella naevia</i>		2	1					
Sydlig gulärta	<i>Motacilla flava flava</i>		18	14	18		6	9	8
Kråka	<i>Corvus corone cornix</i>		1						
Kärrsångare	<i>Acrocephalus palustris</i>								1
Näktergal	<i>Luscinia luscinia</i>		2	1					
Rosenfink	<i>Carpodacus erythrinus</i>		1	1					
Rödbena	<i>Tringa totanus</i>							3	2
Rörsångare	<i>Acrocephalus scirpaues</i>		2	1	5				
Skedand	<i>Anas clypeata</i>								2
Sävsparv	<i>Emberiza schoeniclus</i>		12	19	14		7	4	5
Sävsångare	<i>Acrocephalus</i>		11	19	30		7	3	3
	<i>schoenobaenus</i>								
	<i>Vanellus vanellus</i>						2	23-25	15-18
Tofsvipa	<i>Sylvia borin</i>				1				
Trädgårdssångare	<i>Locustella luscinioides</i>			1					1
Vassångare	<i>Anas querquedula</i>								1
Ärta	<i>Anthus pratensis</i>		16	11	1		3	7	4

antal noterade revir på de två mader (Irvingsholmsnaden och Norra Älgestamaden) som inventerats 2009, 2010 och 2013.

Kartan i figur 2 är ett exempel på hur reviren fördelades över två av de inventerade maderna, Irvingsholmsnaden och Sjömarkenmaden. Kartan visar revir av alla observerade arter. Liknande kartor finns över alla inventerade strandängar, liksom från inventeringen av norra delen av sjön.

Tabell 3 visar vilka revirhävande arter som noterades vid inventeringen i norra delen av Tysslingen. Totalt noterades revir av 14 arter. Antalet revir av sävsångare, rörsångare och sävsparv är troligen underskattade, då ett stort antal sjungande fåglar observerades men vid för få tillfällen för att kunna konstatera permanenta revir.

Totalt noterades 25 arter under nattfågelinventeringen. De vanligaste arterna var sävsångare, rörsångare, tofsvipa och enkelbeckasin, vilka noterades från samtliga tio platser. Sävsångare hördes från alla platser vid alla besök utom två, med upp till sex sjungande hannar samtidigt. Kornknarr spelade på sex

av platserna. Rördrom hördes endast tre gånger under inventeringen, från tre olika platser. En vassångare spelade vid flera besök i norra delen av Tysslingen och en flodsångare vid Sjömarken i juni. Gräshoppsångare hade ett permanent revir utanför Irvingsholms gård. Vaktel hördes vid ett tillfälle vid Egersta.

Några av projektets målarter observerades av våra inventerare vid Tysslingen, fast utanför de ordinarie inventeringarna. Svarttärna sågs födosöka vid flera tillfällen både på maderna vid Älgesta i norra delen av Tysslingen och söderut mot Åkerby. Troligen häckar arten i sjön utan att detta kunde verifi-

fieras. Brushane sågs rasta vid Svalnäs och Älgesta under flytten i början av maj. Småfläckig sumphöna hördes spela vid minst två tillfällen på maderna i norra delen av Tysslingen.

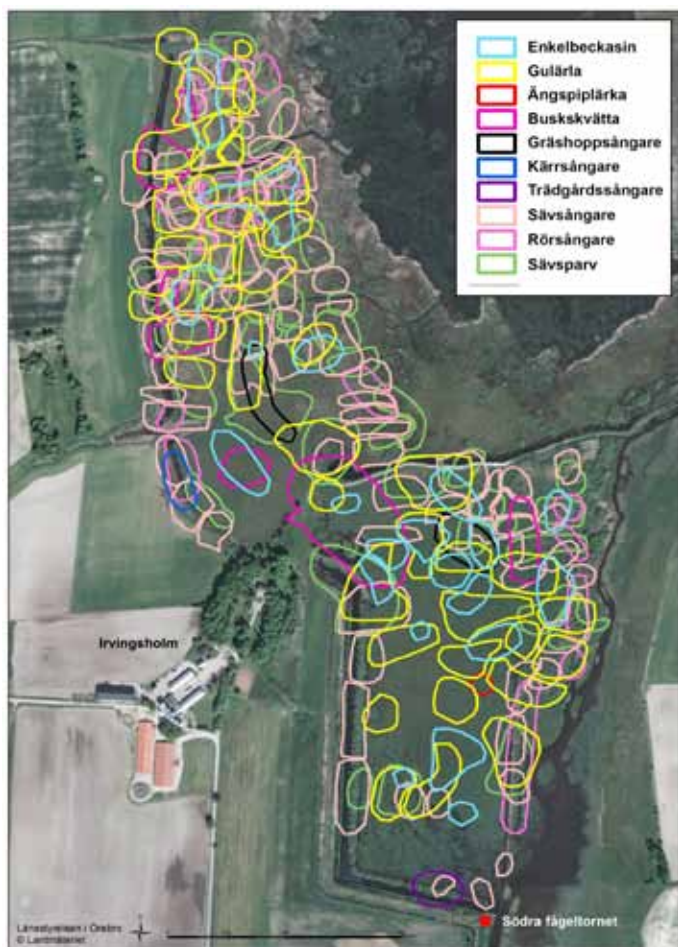
Övriga intressanta observationer

I samband med inventeringarna hade förstås våra inventerare många fina chanser att se andra fåglar än de som häckade eller på annat sätt berörs av projektet. Den kanske mest spektakulära observationen berättade Toni

Tabell 3.

Arter och antal revir som observerades under inventeringen av norra delen av sjön Tysslingen 2013. Inom parentes antal sjungande fåglar där revir inte kunnat konstateras.

		Revir
Brun kärrhök	<i>Circus aeruginosus</i>	1
Grågås	<i>Anser anser</i>	16
Gräsand	<i>Anas platyrhynchos</i>	3
Kanadagås	<i>Branta canadensis</i>	3
Knölsvan	<i>Cygnus olor</i>	2
Kråka	<i>Corvus corone cornix</i>	2
Rosenfink	<i>Carpodacus erythrinus</i>	1 (+2)
Rörsångare	<i>Acrocephalus scirpaues</i>	31 (+40)
Skedand	<i>Anas clypeata</i>	1
Sävsparv	<i>Emberiza schoeniclus</i>	18 (+34)
Sävsångare	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	76 (+32)
Trastsångare	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	1
Vassångare	<i>Locustella luscinioides</i>	1
Vattenrall	<i>Rallus aquaticus</i>	3

Figur 2. Karta över två av maderna (Irvingsholmsmaden i söder och Sjömarkensmaden i norr) som inventerades 2013. På kartan är alla observerade revir markerade.

om i senaste numret av Fåglar i Närke (nr 3-2013): den 5-6 juli hälsade en tjockfot på under ett par dagar. En annan fin observation gjorde Billy den 22 maj när två par bergänder rastade i sjön strax söder om inventeringsområdet utanför Svalnäs.

I kanalen mot Svalnässtugan sågs kungsfiskare vid ett tillfälle; kan den häcka i anslutning till sjön någonstans? Såväl stor-spov som småspov sågs enstaka gånger. Bland övriga vadare kan nämnas (förutom de häckande arterna) grönbena, skogssnäppa, svart-snäppa, gluttsnäppa och mos-näppa. Dubbelbeckasin och dvärgbeckasin spelade i maj. Jorduggla sågs vid ett tillfäl-

le förbiflygande vid Svalnäsmeden. Utter är ingen fågel, men ändå väl värd att nämna bland observerade arter; utter sågs vid åtminstone två tillfällen simmande i sjön.

Diskussion

När det gäller inventeringen av strandängarna har inga större oväntade resultat förekommit. Det blir dock intressant att se eventuella förändringar i fågelfaunan när restaureringsåtgärderna inom projektet följs upp framöver.

Två av strandängarna som inventerades 2013 inventerades även 2009 och 2010 (Irvingsholmsmaden och Norra Älgstamaden). Resultaten är relativt jämna över åren för de flesta observerade arterna. Några skillnader är ändå värda att nämna. På Irvingsholmsmaden har antalet revir av sövsångare ökat medan antalet ängsplärkor har minskat. Detta kan ha att göra med att maden har varit dåligt hävdad under några år, med följd att den vuxit igen med högväxt vegetation såsom vass, högstarr och rörflen. En förbättrad hävd av maden leder förhoppningsvis till en snabb förändring och bättre häckningsförhållande för många

Sövsparv

Foto: Hasse Molin

fågelarter knutna till strandängar. Vid Norra Älgestamden verkar enkelbeckasin och tofsvipa vara fortsatt gynnade av välfungerande beteshävd. Även rödbena har haft revir här under de tre senaste åren.

Inventeringen av norra delen av sjön visade på ett ganska klen resultats när det gäller antal häckande arter och par av andfåglar. Inte heller doppingarna verkar trivas i Tysslingen idag; den enda dopping som sågs var en skäggdopping vid ett tillfälle. Detta resultat be-

Gulärta

Foto: Hasse Molin

Sävsångare

Foto: Hasse Molin

ror troligen på att sjön, bland annat på grund av övergödning, är igenvuxen med framför allt vass. Igenväxningen leder till färre potentiella revir och att de befintliga reviren är svåra att hitta för inventerarna. En möjlig orsak till det låga antalet arter och individer kan också vara den stora mängden sediment som kommer från odlingslandskapen norr om Tysslingen via Blackstaån. Tillförsel av sediment leder till grumling och uppgrundning av sjön. Förutom ökad igenväxning kan det medföra minskad mängd föda i form av plankton, fisk och ryggradslösa djur. Förhoppningsvis kommer denna trend att vända i och med åtgärderna som görs för att fånga upp sediment från Blackstaån.

Åtgärder kommer också att göras för att få en ökad vassmosaik ute i sjön, med fler öar och kanter för bobyggande fåglar. Kanske kan vi få tillbaka skrattmåsar till Tysslingen och därmed även fler arter av änder och doppingar?

I slutet av projektet kommer inventeringar med samma metodik utföras i samma områden, för att visa på om fågelfaunan har påverkats på något sätt av de åtgärder som genomförts. Eftersom den uppföljande inventeringen sker så nära inpå utförda åtgärder kommer

troligen inga tydliga resultat att kunna lyftas fram, men efter ytterligare några år kan vi förhoppningsvis utföra samma inventering igen och se vad restaureringsåtgärderna har haft för mer långsiktig inverkan på fågelfaunan. Vi på Länsstyrelsen hoppas kunna redovisa dessa resultat i något framtida nummer av Fåglar i Närke och där också ha en mer utvecklad diskussion kring inventeringarnas resultat.

Tack

Stort tack till Toni, Billy och Albin för väl genomförda inventeringar och sammanställning av era resultat! 🐦

Vad blir det för mat idag?

(En skådarresa till Öland med NOF)

Ronnie Lindqvist

Det här året var vi inte mindre än 16 personer som glada i hågen begav oss mot Öland torsdag morgon den 10 oktober. Vad skulle resan ge i år? En sak var säker. En god, näringsrik och mäktig Ölandslufsa hos Andersson och Nordberg på Stenhusa kök och Kafé var ett måste.

Väderprognosen var gynnsam, ingen tjockare tröja eller regnställ skulle bli nödvändigt. Tyvärr ändrade SMHI sin prognos under förmiddagen, och dessvärre fick de rätt.

Våra två minibussar hade jobbat bra på vägen ner, även om den ena var behäftad med en allvarlig obalans i hjulen vilket senare visade sig bero på ytterst slitna däck. Obekymrade om detta hade vi ätit oss igenom östra Götaland, först med sedvanligt morgonfika på Café Columbia i Kisa, sen med lika sedvanlig lunch på Rasta i Kalmar. Eftersom ingen var speciellt nöjd med lunchen så steg hungern ganska snabbt bland oss alla och matfrågan aktualiserades snart igen. Somliga deltagare ville trots hungern ändå skåda fågel. Det hade larmats en stationär svartnäbbad islom i Gräsgårds hamn vilket verkade vara ett lättfångat kryss. Fågelrackaren var tyvärr inte samarbetsvillig. Den låg på oerhört avstånd ute till havs. Med lite god vilja kunde man ana att pricken därute var en lom men ingen vågade arta den. Då kom regnet som utlovat och vi fick tillfälle att kolla hur många personer som fick plats under taksägget på en fiskarbod. Nåväl, en kluvig, gulfotad gråtrut gav oss bra träning. Alla före detta och nuvarande gråtrutar diskuterades och vi bestämde den till en ”vanlig” gråtrut av ”omissus-typ”. Bergänder och många andra fåglar gladdde oss trots regnet.

Vi hungriga människor tröstade oss med att vi ändå lyckats boka bord på Kvarnenrestaurangen samma kväll. På väg mot inkvartering i

Grönhögens stugby larmades en brandkronad kungsfågel vid Larmtavlan i Ottenby. Samma lycka där som i Gräsgårds hamn, inte fick vi se fågeln ifråga men stora mängder vanlig kungsfågel och gransångare gladdde oss ändå. Ett besök vid kalkbrottet i Grönhögen blev en fin avslutning med smådopping och svart rödstjärt.

Middagen på Kvarnen smakade utmärkt och sällan sover man så gott som i en stuga på Öland med mätt mage.

Pilekulla: ormvråk, fjällvråk, tornfalk

Gräsgårds hamn: 200 vitkindad gås 50 prutgås, 3 bergand, 200 ljunpipare

Larmtavlan: kungsfågel, gransångare

Grönhögens kalkbrott: 3 smådopping, 3 svart rödstjärt

Följande morgon hälsade oss med ljummet väder och uppehåll. Efter frukost och morgonprocedurer blev det en kort bilresa till Ölands södra udde, den givna startpunkten de här dagarna på Öland. Den här dagen ägnades åt seriös skådning och den stora behållningen var det magnifika sträcket av fjällvråk vid udden, tuvsnäppan vid Västerstadsviken och de mindre sångsvanarna vid Beijershamn. Några av oss hade lyckan att efter ett larm från Revsudden lite längre norrut, spana in storlabben som drog stadigt söderut utanför Beijershamn.

Kvällen kom efter en lyckad skådardag och dagens stora beslut närmade sig. Vad äter vi i kväll? Somliga i sällskapet föredrog att åka till en bekant på Öland och titta på TV. Någon ytterst viktig match, oklart vilken sport det gällde, lockade mer och därför blev middagssamvaron något splittrad och individuell den här kvällen. Dock behövde ingen lägga sig hungrig vad jag vet. I egenskap av reseledare blev jag trevligt nog inbjuden till ”kvinnohuset” på middag. Eftersom jag är ansvarskännande till min natur lämnade jag det trevliga sällskapet innan de blev alltför trötta, gick hem till mig och somnade tidigt, precis som en skådare ska göra på sådana här resor. Inte störde sportpubliken speciellt mycket när de så småningom kom hemdrullande.

Ottenby: jorduggla, alfågel, 48 fjällvråk

*Västerstadsvike: tuvsnäppa, 10 vinterhämpling
Beijershamn: 13 mindre sångsvan, storlabb.*

Eriksö: röd glada

*Stenåsadet: 2000 vitkindade gäss, 900 ej-
der, alfågel*

Lördag morgon. Vi börjar naturligtvis i Ottenby där fågelsträcket kändes lite avslaget men eftersom SOF hade styrelsemöte på plats, fanns många duktiga skådare med skarpa ögon i farten. NOF:s ordförande Hans Waern kom och hälsade och lyckades få sina kollegor att leta fram en kaspisk trut åt oss. En promenad i Södra Lunden kändes skön. Mycket korsnåbar var i farten och en trädlärka flög över, flitigt lockande med sitt melodiska läte. På väg norrut mot Ölandsflufsans hemvist i Stenåsa stannade vi och många hundra andra skådare vid något som heter Mellstabydungen för att om möjligt se brandkronad kungsfågel nummer två men dessvärre fick vi nöja oss med en

betydligt vackrare rödstjärt.

Efter lunch på Stenåsa och hejdlöst spende-
rande av pengar på Naturbokhandeln var säll-
skapet något däst och en viss paltkoma hade
infunnit sig. Vad piggar då upp bättre än en
stationär taigasångare vid Larmtavlan i Otten-
by? På plats möter den vanliga synen. Skåda-
re med nollställda ansikten, skådande åt olika
håll. Detta brukar betyda att ingen vet var få-
geln är och så var det även den här gången.
Eftersom ingen i vårt sällskap var någon som
gav upp i första taget tog vi naturligtvis kom-
mandot över situationen, drog igång ett seri-
öst spanande och naturligtvis gav det resultat.
Plötsligt satt den där, taigasångaren, fullt syn-
lig i solskenet. Lyckan var stor och dessutom
satt den kvar nästan tre sekunder vilket torde
vara rekord för arten som anses vara en av de
mest nervösa.

Vid något tillfälle under resan nämnde Gunilla L

sNOFsig fisksoppa för 5 personer

**Av Tord Larsson rekonstruerat recept
från NOF:s Ölandsresa 2013**

Ingredienser:

Smör

2 gula lök

1 purjolök

3 vitlöksklyftor

2-3 morötter

2 tomater

Ev. saffran (saknades på Öland)

1 bit fiskbuljong (inköptes men försvann på Öland)

1 kruka färsk timjan

Salt

Peppar

3-4 dl vitt vin (Riesling)

5 dl tjock grädde

Räkmjukost i paket

Ca 60 st. räkor

1 paket djupfryst fiskbitar (lax, torsk)

Gör så här:

Se till att du har någon som kan göra jobbet. Du själv
skall bara leda arbetet.

Tina räkorna, skala räkorna, lägg räkorna i 2 högar med
20 resp. 40 st., koka skalet i 10 minuter, håll av buljong-

en i en skål genom en sil.

Sätt på en ca 5 l kastrull med lite smör.

Skala löken, dela löken i 4 delar och limpa¹ lökdelarna.
Fräs dem med smör i stekpannan så att de blir mjuka.
Håll dem sedan i kastrullen. Ta bort rotdelen och övre
delen av purjolöken. Skär längs purjolöken och skölj
bort ev. jord. Limpa purjolöken i 1,5 mm tjocka ski-
vor och fräs den i smör så att den blir mjuk. Håll den
i kastrullen. Skala vitlöken, tryck sönder den och skär
den i strimlor.

Håll i räkbuljong, vin och grädde i kastrullen.

Dela tomaterna i 4 delar och limpa tomatdelarna. Lägg
detta i kastrullen. Ta $\frac{3}{4}$ av timjan, skär sönder och lägg i
kastrullen. Lägg i räkmjukosten och ev. saffran.

Nu är soppspadet klart. Låt det stå på svag värme i ca
30 minuter minst. Låt den om du har tid vänta ett par
timmar.

Värm upp soppspadet. Skär ner fiskbitarna till halva
storleken. Lägg fisken i soppan och låt småputtra i 5
minuter.

Skär ner de 40 räkorna till $\frac{1}{4}$. Lägg i soppan.

Salt och peppra om du behöver. Fiskbuljongen ger
mycket salt. Har du "färska" räkor så ger de mer salt än
frysta. Servera i djupa tallrikar och lägg 4 räkor ovanpå
samt några kvistar timjan.

¹ Limpa är Göteborgsslang för att skära saker i skivor.

att det är så trevligt att laga mat tillsammans när man är på en sådan här resa. Som en oljad blixtnöje kom reaktionen från Tord L att han gärna lagade fisksoppa om han fick lite hjälp. Sekunderna efteråt volontärer Kent H med efterrättsfixande och plötsligt var fåglarna distanserade av maten igen. Nåja, det var ändå mörkt på kvällarna så det gick inte att skåda efter 17-tiden. Sagt och gjort. Lämpliga livsmedel var införskaffade och frivillig arbetskraft avdelad med militärisk precision av Tord L. Det var bara att sätta igång. Kvällen inleddes med lökhackande, persiljerakande och räkskalande. Köksmästaren själv tog hand om bevakandet av de färdigtärnade, frysta fiskbitarna. Efter två timmars kokande och reducerande var det dags att gå runt i stugorna och bjuda in vännerna. Förväntningarna var naturligtvis stora och maken till fiskrätt har nog aldrig serverats tidigare i Erlings stugby. Toppad med en delikat paj med vaniljsås, allmänt glam och ståhej blev det en av de bästa lördagskvällarna den här hösten.

Ottenby: sjöorre, svärta, kaspisk trut
Södra Lunden: trädlärka, mindre korsnäbb
Mellstabylunden: rödstjärt
Larmtavlan: taigasångare

Söndag morgon, städdag. Inte var det någon som muntert steg upp och städade kl. 05.30 som vi pratat om tidigare. Det bestämdes, tämligen enhälligt, att vi skulle skåda först och städa sen. Den här morgonen på södra udden var det mer fart. Stora mängder alfågel såg vi, både jorduggla och hornuggla, dessutom ordentligt med tordmular hela tiden. Efter det gick städningen oväntat snabbt och bra. Vi begav oss norrut mot sista fågellokalen på Ölandsresan, Stora Rör.

Här är Kalmarsund som smalast, fåglarna koncentreras på ett för skådning fördelaktigt sätt och avstånden är inte alltför långa. Störst

I sträckande ejderflockar kan man hitta något som är ovanligt spännande. Ser ni den utfärgade ejderhanen? Utgå från högsta hanen i ök, tillbaka ♂+♀! Under honan! Notera mörk fågel med vitt bröst och aningen mörkare huvud. Foto: Torbjörn Arvidson

behållning var nog de ständiga flockarna av ejder och alfågel som drog söderut. Hemresan till Örebro avbröts bara av lunch och vi anlände till Närke i anständig tid så att vi pigga och fräscha kunde ta emot vardagen igen.

Ottenby: 1 sädgås, 55 alfågel, 22 tordmule, 1 jorduggla, 1 hornuggla

Stora Rör: 3000 ejder, 240 alfågel, 5 svärta, 6 storlom, 2 sillgrissla, 10 råka

Vi får inte glömma att wienerbröden på restaurang Fågel Blå som vanligt smakade underbart. Inget går upp mot en kopp nybryggt kaffe med ett färskbakat wienerbröd när man låtit blåsten djupfrys sin kropp ett par timmar på Ölands södra udde. 🐦

Sparv i vide

Åke Pettersson

Det är en klar morgon med markfrost när jag söndagen den 21 september kör ut till Kvismaren. När jag kommer upp på åsen vid Norrbyås ligger hela Kvismaresänkan inbäddad i tät dimma. Så försvann den skådmorgonen. Åker först ut till Västra rakan där sikten upp mot Vrana är bättre. Det är till och med möjligt att kolla av 500 sädgäss.

Jag väljer sedan att åka till Hammarsbron. Här står två skådare, Åke Lorin och Ronny Nils-

son. Sikten över maden är nu minimal. Det blir att vänta på sol och vind.

Plötsligt hörs en fågel locka ett kort och vasst *zik*, en sparv flyger in i den stora videbusken, bara tre meter från bron. Den fortsätter att locka ivrigt, men det tar minst några minuter innan vi hittar fågeln. Kikaren lyfts och där sitter en honfärgad videsparv. Efter cirka 5 minuter flyger sparven ut i dimman och landar troligen på stubbåkern mellan ån och Fornskinnsmossen. Efter 10 minuter hörs den locka igen från åkern.

Vid Löténplattformen träffar jag på Per Karlsson Linderum. Han får det heta tipset och stöter videsparven senare under dagen på stubbåkern. Flera skådare kan sedan under de närmaste dagarna (t.o.m. 23 september) få in denna svåra art på sin Närkellista.

Hur vanlig är då videsparven i Närke? Sammanlagt sjutton fynd finns rapporterade sedan 1968, varav 11 från Kvismaren. Övriga fynd är vardera ett från Tysslingen och Segersjö

Videsparv, honfärgad, Klagshamns udde april 2008. Jämfört med sävsparv: toppigare huvud, vitare buk med mer brunröda fläckar. Undre delen av näbben ljusare. Av karaktärer som inte syns på bilden kan nämnas ljusa vingband och brunröd övergump.
Foto: Christian Ljunggren

samt två vardera från Venan och Ässön. Fyra fåglar har blivit ringmärkta, två fåglar vid Ässön samt en vardera vid Venan och Kvismaren. Samtliga videsparvar som ringmärkts har fångats under augusti och september.

Fyra vårfynd föreligger från Kvismaren under perioden 31.3 – 8.5. Det senaste gjordes i år intill Sörön den 8 maj av Benny Fredriksson. Tretton höstfynd är gjorda under perioden 10 augusti – 1 oktober, varav 8 under september. Vårt fynd följer normalbilden med fynd i Kvismaren under september månad.

Höstutflykt till Yxnäset den 20 oktober 2013

Ann-Margret Elmroth

En grå himmel och nordöstlig, högst märkbar vind avskräckte inte de 26 deltagarna i höstens utflykt till södra Hjälmarsstranden. Därför fick de njuta av det torra och prasslande löv-

täcket under de snart kala ädelträden och annat på väg ut mot Yxviken. Men först måste organisatörerna vara alla bilförare behjälpliga med att hitta jämn mark för de senkommande att parkera på. Den befintliga p-platsen räckte inte till för. T.o.m. västnärkingar hedrade föreningen med sin närvaro. De kanske inte kryssat så många sjöfåglar på Vibysjön? Extra bonus var de torra markerna och fastän just ingen hade iklätt sig stövlar kom alla torrskodda tillbaka, så småningom. Yxviken erbjöd till en början inga sensationer i fågelväg men storskarvar fanns förstas på de uppstickande stenblocken. De utnyttjade på så sätt det låga vattenståndet. Någon skarpögd observerade en havsörn mellan öarna i nordost. Flockar av trastar drog mot söder och en taltrast gick att urskilja i en gles björktopp. Den återstående

vandringen genom tät blandskog bjöd på de förväntade småfåglarna, de vanligaste mesarna och så stjärtmesar, finkar, kråkfåglar, större och mindre hackspett och spillkråka.

Men nu skulle två svåra frågor besvaras: - Håller tornet vid Yxviken för 26 personer och finns det något sevärt på vattnet för oss som gått så långt? Svaren blev positiva – tornet höll (den stabila) stilen och viken rymde mer än vi hade kunnat ana. Där simmade en rad av stiliga sångsvanar, knölsvanar höll dem sällskap, förutom alla gäss av olika slag, 40 salskrakar, gräsänder, viggas, knipor och krickor. Och sannerligen, gick det inte att urskilja 4 brunänder och 3 bergänder! Kikarna lyftes plötsligt upp från vattenytan för där kom en sparvhök med något i klorna. Tyvärr kunde inte ens den samlade expertisen artbestämma den småfågel han just tänkte kaka upp. Måtte

det inte ha varit en av skäggmesarna, som håller till i vasshavet nedanför tornet, dock osynliga denna söndag.

Det fanns nog deltagare som anade att höjdpunkten för dagen närmade sig – korvgrillning vid Yxnäsa udde. Kunde man hoppas på att någon redan tänt brasan och därmed gjort den här delen av mänskligheten en stor tjänst. Hungern gjorde sig nämligen påmind nu och risk fanns att många i sin otålighet skulle bränna sin korv i öppen eld. Men de fick stå sitt kast. De kloka passade på att spana medan glöden skapades. Denna dag bjöd inte Storhjälmaren på särskilt rikt fågelliv, men bara att stå på stranden och höra vinden utifrån de stora vattnen susa i träden stärkte själ och kropp. I vår kan vi ses på nästa exkursion till vårfåglarnas sångarfest vid Yxnäset. Tornet stoppar säkert för ändå fler deltagare. 🐦

Hönöresan 2013

Bengt Jalsborn

Det var 12 förväntansfulla skådare från Närkes Ornitologiska förening som samlades vid Scandic hotell för resa mot Hönö.

Vädergudarna hade sett till att det skulle bli starka vindar från syd och sydväst. Resan gick bra och vi installerade oss i Hans Waerns familjs jättefina stuga på Fotö på kvällen. Tidig väckning på lördag morgon som vanligt i skådarkretsar.

Efter samling vid Erstadalen väntade en vandring på 1,5 km till Kråkudden i mörker, men de flesta hade lytt Hans råd om ficklampa så alla kom fram relativt helskinnade trots att det är en riktig balansakt att ta sig över ett stort stenblocksområde.

Det blev riktigt trångt i gömslet, totalt var vi 18 personer. Vi fick uppleva en verkligt bra dag med ca 500 havssulor, 150 tretåig mås som sträckte förbi och två stormfåglar som vi lyckades upptäcka när de drog söderut. En

toppskarv artades efter en del diskussioner och en skärsnäppa rastade en kort stund 100 m utanför på den s.k. stenen. Skärpiplärka och stenskvätta fanns runt gömslet hela tiden. Vidare sågs alfågel, sillgrissla, tobisgrissla, ejder, sjöorre och tordmule.

På vägen tillbaka besökte vi Slingan och omgivningen runt kyrkogården utan att några ovanliga arter uppenbarade sig.

Kvällen avslutades med ett besök på Tullhuset som har en mycket bra fisk- och skaldjursrestaurang.

Även på söndagen fanns det gott om havssulor men inte så många som på lördagen. En alkekung passerade och ett par snösparvar lyckades några hänga in där de rastade på berget bakom gömslet. En del hade grålira som målart på resan men den lyste med sin frånvaro. Andra hade bättre tur och lyckades kryssa flera nya arter. Ett stort grattis till Ingvar Gustavsson som kryssade sin 300:e art, en stormfågel.

Efter sedvanlig städning av stugan ställdes kosan mot Örebro som vi nöjda anlände till vid 18-tiden. 🐦

Skådare möter Hjälmarens södra strand

Ronnie Lindqvist

Vad ska man göra en grå lördag i november? Shoppa i köpcentret? Hälsa på släkten? Bygga färdigt på det där som aldrig blev av i somras? Nej, då finns det bättre alternativ. Skåda fågel vid några lokaler längs södra Hjälmarsestranden till exempel!

Vi var nio personer som lockades av tanken och samlade ihop oss på morgonen vid Österplan, för att dra lite österut mot Hjälmarens strand. Första stoppet var Göksholms småbåtshamn. Kungsfåglar, gärdsmygar och domherrar bildade en välbekant ljudfond när vi klev ur bilarna. En liten promenad ut till udden där man har bäst utsikt, och sen var det bara att leta. ”Där är en salskrake” sa någon, ”och där är en till, nej fem salskrakar, och där borta ligger 20 salskrakar.” Det här började riktigt bra, och salskraksupptäckterna följdes av ett diskret men spännande skådespel när en större flock med storskrakar samlade ihop sig och började fiska tillsammans. Med mycket plask, små flygturer och dykningar drev de 200 storskrakarna ihop fiskstimmet till en

gynnsam plats där de kunde förse sig av maten. Det är säkert på grund av den lättfångade småfisken som alla skrakar föredrar att rasta länge på Hjälmarens vatten under höstarna. Havsörnen gjorde ett gästspel och kunde beundras en stund där den satt och spanade i en gran på en ö, skäggdoppingar i mängder täckte vattenytan och det var mycket liv i naturen för att vara så här sent på hösten. Det kunde lika gärna ha varit snö, men idag fick vi njuta av åttagradig novembervärme.

Vi körde den lilla sträckan till nästa ställe, Engelbrektsbolmen. Här skulle det bli fika och ännu mer fåglar. Promenaden ut till Engelbrektsbolmen blev lite besvärligare än vanligt eftersom något av de senaste veckornas blåsväder hade fället ett rejält träd över stigen, men viga och vana vid umbäranden lyckades alla forcera hindret utan större svårighet. Matsäcken smakade naturligtvis utmärkt men fågellivet var lite magrare här. Skäggdoppingarna var i alla fall långt över 200 till antalet så de gav oss även lite ornitologisk behållning av Engelbrektsbolmen.

Nästa och sista stället den här dagen blev Skomakarbolmen i närheten av Katrinelund. Efter lite felkörning hittade vi till slut dit och gick över den lilla bron till den trevliga fågellokalen. Ett 20-tal knipor, några få salskrakar, knölsvanar, en häger och en ung trut, som efter lite tittande i fågelboken kunde bestämmas till ung havstrut, låg i viken. Här har man bra möjligheter att se spännande fåglar även om det just idag var lite lugnt. Havsörnarna flög omkring långt därute över Hjälmaren, en falk kom flygande i hög hastighet tätt över vattenytan men försvann in i en dunge innan vi hann artbestämma den. En ormråk seglade iväg och kompletterade rovfågellistan. Som en njutbar avslutning på dagen underhöll en familj stjärtnesar oss en stund innan vi sa hej till varandra och avslutade den här sköna förmiddagen i november. 🐦

Tre av deltagarna Marianne Palm, Britt-Louise och Jan Korslid kikar ut över en Hjälmarseviken.

Foto: Gun Isaksson

Atlasinventeringen, en lägesrapport

Michael Andersson

Den andra atlasinventeringen av Närke (i fortsättningen kallad Atlas 2) har nu passerat sin åttonde fältsäsong. Inventeringen är inte avslutad, men vi kan behöva ta ett steg tillbaka för att utvärdera vad som hittills uppnåtts.

Vidstående kartor (figur 1; karta 1: februari 2012, karta 2: februari 2013, karta 3: november 2013) visar en förenklad bild av läget i inventeringen. De cirka 200 atlasrutorna har olika färg beroende på antalet fågelarter som är registrerade i Artportalen med häckningskriterier. Ju mörkare färg desto fler arter. Svart färg anger att minst 80 arter har rapporterats

i rutan. P.g.a. fågelskådarnas ojämna fördelning i landskapet är arbetsinsatsen mycket varierande mellan olika delar av Närke. Det kan anas genom att atlasrutorna i glesbefolkade delar av Närke inte är svarta. Eftersom en genomsnittlig atlasruta i Närke sannolikt hyser 90-100 arter säger denna färg inte allt om kvalitén. En närmare granskning i Artportalen, av t ex Hjälmsträndernas svarta rutor, visar att de flesta av dessa har betydligt färre än 100 rapporterade fågelarter. Eftersom Hjälmaren är artrik och de flesta rutorna rimligen hyser betydligt fler än 100 arter är Hjälmaren ännu svagt inventerad. Vidare måste man skärskåda ett annat mått på inventeringens kvalitet, nämligen hur många arter som noterats med något av de höga häckningskriterierna, nr 10-20. Minst hälften av arterna i varje atlasruta bör vara noterade med höga kriterier för att kvalitén på inventeringen ska vara godkänd. Här ligger Atlas 2 ännu betydligt lägre än At-

las 1 (den första atlasinventeringen, 1974-84). Om vi vill nå motsvarande höga kvalitet som i Atlas 1 finns det alltså mycket roligt fältarbete kvar att göra.

Orsaken till att det är värdefullt att ligga nära Atlas 1 i kvalitet är naturligtvis att det ökar värdet av de jämförelser som då kan göras. Om vi kan samla in data med ungefär samma arbetsinsats som i Atlas 1, då kan vi också mycket säkrare uttala oss om vilka förändringar som skett i fåglarnas värld de gångna 30 åren. Saknar vi data blir det mycket svårare. Titta på kartorna i figur 2 och 3. De visar förekomsten av järpe respektive kricka i Atlas 1 respektive nuläget i Atlas 2. Det är svårt att läsa ut någon klar trend. Vid en första anblick verkar järpen ha mins-

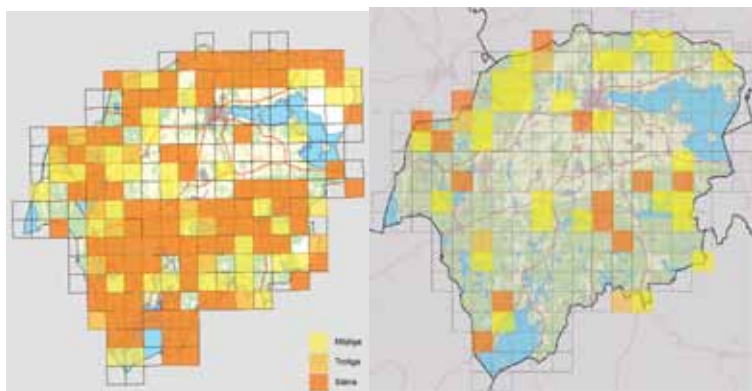

Fig 2, **Järpe** Atlas 1 respektive Atlas 2 nov 2013

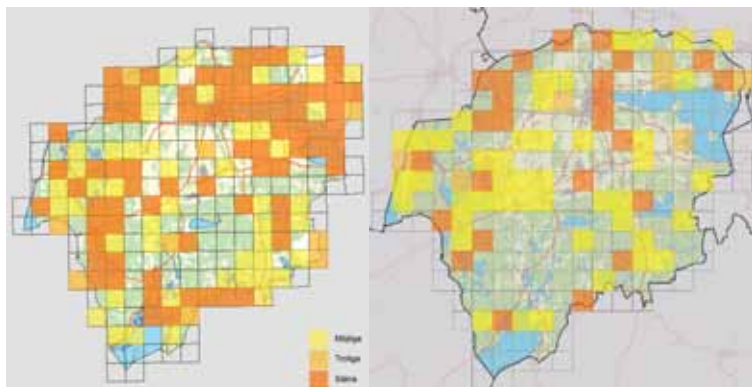
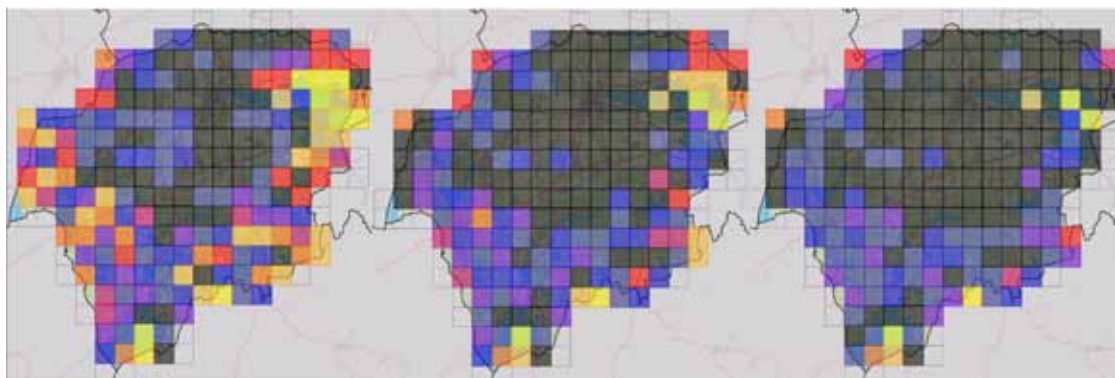

Fig 3, **Kricka** Atlas 1 respektive Atlas 2 nov 2013

Figur 1. Läget av för atlasinventering 2

karta 1: februari 2012,

karta 2: februari 2013,

karta 3: november 2013

kat kraftigt, men då ska får man slänga ett öga på kartorna i figur 1 och se att Närkes stora skogsområden, Kilsbergen, Tylöskog och Tiveden ännu är svagt inventerade. Även krickan är en art som till stor del häckar i små vatten i skogslandskapet. Här behövs alltså mer fågelskådning under häckningstid i Närkes

skogsbygder, som de flesta av oss sällan besöker i samband med vanlig fågelskådning, särskilt inte i april-juli. För vissa andra arter har vi redan en god bild av trenderna. Det gäller t ex sångsvan och trana, där vi kan se en mycket stark ökning av antalet häckande par sedan Atlas 1. Men hur stora har dessa ökningsar

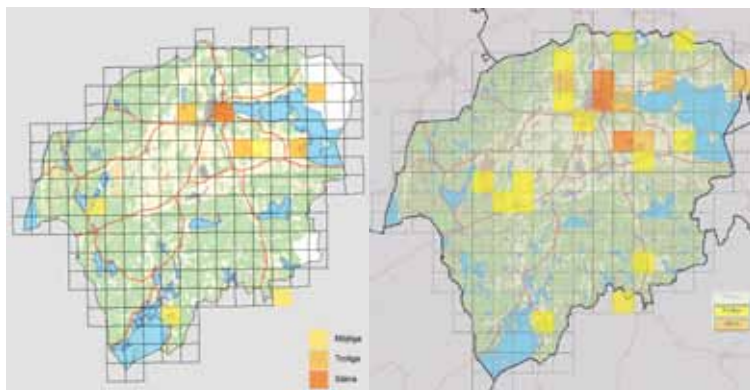

Fig 4, Rödbena Atlas 1 respektive Atlas 2 nov 2013

Rödbena ser preliminärt ut att ha ökat i Närke sedan Atlas 1. Att stora ytor av hävdad strandäng har återskapats sedan Atlas 1 är en möjlig förklaring, men en viss försiktighet är påkallad vid tolkningen av den preliminära kartan i Atlas 2. Observationerna som ligger till grund för Atlas 2-kartan kan till viss del avse rastande fåglar som felaktigt rapporterats med ett häckningskriterium. När fältarbetet är helt avslutat får arbetsgruppen för atlasinventeringen kvalitetsgranska alla rapporter noggrant och bedöma om de är rimliga.

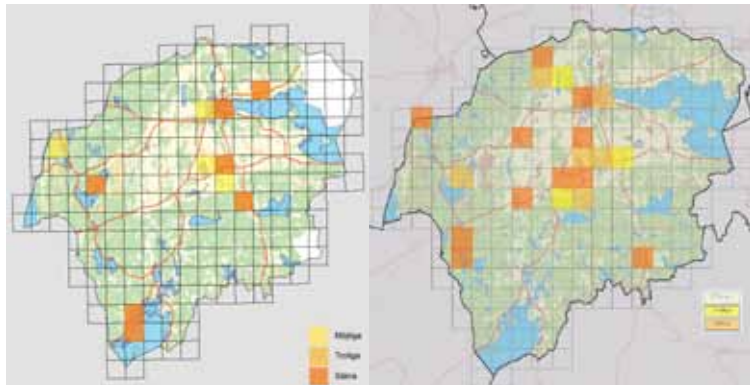

Fig 5, Svart rödstjärt Atlas 1 respektive Atlas 2 nov 2013

Svart rödstjärt är en art som har ökat kraftigt i Närke sedan Atlas 1. Den är i Atlas 2 funnen i nästan dubbelt så många rutor. Lägg märke till att den ännu inte är funnen i flera av Närkes tätorter, bl a saknas ännu fynd i Åsbro, Rönneshytta, Askersund, Kilsmo, Brevens bruk, Laxå. I Zinkgruvan är den sedd, men tyvärr inte rapporterad med häckningskriterium, varför denna observation saknas i Atlas 2-kartan. Lägg även märke till att den inte heller är rapporterad från ett par tätorter där den sågs under Atlas 1, såsom Olshammar, Pålshoda och Glanshammar. Och nog borde den väl finnas i Marieberg? Ut och leta!

egentligen varit? Helt säkert går det inte att säga än, p.g.a. att stora delar av skogslandskapet är föga undersökta.

Vi behöver dig för att göra Atlas 2 lika bra som Atlas 1. Nog är vår generations fågelskådare minst lika drivna och passionerade som 1970-talets? Kom på atlastämningen på lördagen 25 januari och låt dig inspireras och skaffa dig kontakter med andra fågelskådare som är med i atlasinventeringen! Delta i uggleveckan i mars och lyssna på ugglor i de delar av Närke som är sämst inventerade – Sydnärke med Tylöskog och Tiveden, Västernärke och Käglan! Bilda ett lag med en kompis och häng med på atlastävlingen på nationaldagen 6 juni! Det märkliga med Atlasinventeringen är att det bara blir roligare och mer spännande ju mer du inventerar och ju mer du lär dig.

Och du – tro inte för ett ögonblick att dina observationer av häckande skata, pilfink, blåmes

och talgoxe vid sommartorpet saknar värde! Även enstaka rapporter tillför inventeringen viktig information. Rapportera dem till oss i arbetsgruppen för atlasinventeringen, via Artportalen, e-post eller ett helt vanligt brev! 🐦

UNGDOMSSIDAN

Vårens ungdomsprogram

Anders Bro I vår förlägger Ungdomsgruppen sina exkursioner till några nya platser i regionen. Vi har hämtat mycket inspiration från Rolf Hagströms bok *Plats för fågel* i vilken han redogör för många spännande exkursionsmål. Kolla in hemsidan löpande för aktuella tider!

Häng med till fåglarnas Estland

Närkes Ornitologiska Förening arrangerar en spännande skådarresa till Estland i slutet av maj 2014 (preliminärt 23-30 maj). Reseledare är Per Karlsson Linderum, som har mångårig erfarenhet från fågelskådning i Estland, och Kent Halttunen.

Vi flyger från Arlanda till Tallinn och reser vidare i hyrbilar. Det går också att ansluta till Tallinn via båt Stockholm-Tallinn.

Vi planerar för tre nätter i Haapsalu, två nätter på Ormsö och två nätter i Tartu.

Inkvartering i dubbelrum på mindre hotell, bed & breakfast eller lantgårdar. Frukost äter vi omväxlande i fält och på hotellet. Luncher äter vi i fält. Middagar äter vi på restaurang eller matsal, oftast på boendet.

Deltagarantalet är maximalt 12 personer, inklusive ledare.

Räkna med en total kostnad (inklusive mat) på 7 000-8 000 kronor per person.

Det detaljerade reseprogrammet fastställer vi tillsammans i god tid före resan på ett av våra förhandsmöten under vintern och våren.

Följande lokaler och områden planerar vi att besöka: Silma, Haapsalu, Pöösaspea, Ormsö (Vormsi), Matsalu, Käreve, Alma-Pedja, Aardla, Ilmatsalu m.fl. De städer vi stiftar bekantskap med blir Tallinn, Haapsalu och Tartu.

Många fågellokaliter ligger nära historiska platser och vi nosar lite på dessa, bland annat de gamla svenskbygderna i västra delarna av landet.

Vi kan hoppas på att få se bland annat: vitnäbbad islom, ägretthäger, vit och svart stork, mindre och större skrikörn, brun glada, ängshök, aftonfalk, dubbelbeckasin, bredstjärtad labb, vitvingad tärna, turturduva, vitryggig hackspett, mellanspett, citronärta, vassångare, busksångare, höksångare, lundsångare, mindre flugsnappare, sommargylling, gulhamppling och kornspurv

Anmäl dig till Per Karlsson Linderum på telefon 072-225 00 63 eller Kent Halttunen på telefon 070-216 11 30. Först till kvarn gäller. 🐦

18 januari. Reningsverksdammarna i Kumla
8 februari. Örnspaning i Kvismaren
22 februari. Garphyttans nationalpark
15 mars. Ugglespaning
5 april. Sjömosjön och Orrkilen

26 april. Björka lertag
10 maj. Markasjön och Domarkärret
24 maj. Vibysjön och sankängarna
15 juni. Västkärr och Skagerhultsmossen

OBSat i Närke marker perioden sept - nov 2013

Hans Waern

Ett godtyckligt urval av noteringar från rapportsystemet Svalan. Inriktningen ligger på sällsynta fåglar, avvikande mängder eller udda tidpunkter för vanligare arter. Kort sagt - en skvallerspalt i god veckotidningsanda. Urvalet är således helt subjektiv och artikeln bör därför inte citeras i andra alster om fåglar i Närke.

Här kommer lite observationer från den gångna hösten.

ANDFÅGLAR – FLAMINGOER

Höstens högsta notering av **sädgås** är från 6 oktober då runt 8 000 ex. inräknades. Rasen tundrasädgås sågs vid Kvismaren den 7 september med ett ex. vid Hammarmaden, vidare den 16 med 3 ex. i Rysjön och den 22 med 2 ex. vid Vranalogen. Den 5 oktober sågs 7 ex. i Rysjön och vid Södra tornet, Tysslingen, 6 ex 30 oktober. Slutligen gjordes ett fynd 9-10 november på Öns åkrar vid Kvismaren med 8, respektive 2 ex. **Spetsbergsgås** är som vanligt rapporterad under hösten i sädgåsflokkarna. Största antalet från 27 oktober med 565 ex. rapporterade från olika lokaler vid Kvismaren och ett stort antal även på fälten vid Gräve kyrka, Tysslingen, 14-15 november med 370 ex. Inga stora flockar med **bläsgås** är rapporterade under hösten. Bara ett fåtal ex. regelbundet observerade under hela perioden, främst från Kvismaren och Tysslingen. **Fjällgås** har setts vid olika platser vid Kvismaren 16 september – 9 november med som mest 6 ex. Några observationer finns av **prutgås**, 20 september flög 7 ex. förbi Kvismaren och den 24 september sträckte 108 ex. förbi Dimbobaden. Mellan 24 och 29 september fanns ett ex. vid Hammarmaden, Kvismaren. **Vitkin-**

dad gås har även detta år setts i stora rastande flockar vid Kvismaren med största antalen 28 september, 1 385 ex., och den 6 oktober runt 2 000 ex. En **gravand** sågs 17 september vid Hammarsån, Kvismaren, och den 24 september 10 ex. i Rysjön, Kvismaren. Den 12 oktober sågs **bergand** med 12 ex. ute i Storhjälmaren, tre ex. 20 oktober vid Yxviken, Segersjö, vid Boglundsängen ett ex. den 23 oktober – 8 november, fyra passerade Nydalen 1 november, ett ex Dimbobaden 4 november och slutligen 2 Svartåns mynning, Oset, 6 november. **Alfågel** sågs med ett ex 1 november vid Nydalen och ett även i Löten, Kvismaren, 8-9 november. Vid Dimbobaden fanns en **sjöorre** 24 september och 4 den 26 oktober. Ett ex. noterades vid Katrinelund 12 oktober, 2 ex. vid Klåvudden 25 oktober, ett ex 8 november och ett ex. 16 november. Nio sågs vid Nydalen 1 november, vid Tisaren 2 ex. 14 november och vid Ässöbron ett ex. 15 november. Slutligen rapporterades en sjöorre från Vibysjön 23 november. 42 ex. **svärta** sträckte förbi Dimbobaden 24 september, ett ex. vid Nyckelgrundet, Hjälmarén, 2 november och 5 ex. vid Brearen, Hjälmarén, 10 november. **Salskrake** har setts på flera ställen under perioden. Största flocken med 68 ex. observerades 1 november vid Ässöbron. **Järpe** finns noterad från 11 olika lokaler under hela perioden. **Ägretthäger** har

Rödglada

Foto: Torbjörn Arvidsson

rapporterats 1 september – 2 november från Rysjön, Kvismaren, med 1-3 ex.

ROVFÅGLAR – VADARE

Observationer av **brun glada** finns från Vibysjön med 1-2 ex. 2-28 september. Även **röd glada** har setts runt Viby och Vibysjön med 1-3 ex. 1-28 september. 10 september sågs ett ex flyga förbi Kumla, 15 september ett ex vid Nedre snåret, Kvismaren och 17 september ett ex. vid Ekeby. Arten sågs även den 20-22 september på olika platser vid Kvismaren. En **stäpphök** finns rapporterad ifrån Södra tornet, Tysslingen den 5 september. Många observationer finns av både **kungsörn** och **pilgrimsfalk** under perioden från flera olika lokaler. En **småfläckig sumphöna** sågs 5 september

Pilgrimsfalk

Foto: Jan-Olov Ragnarsson

vid Ekbacken, Oset. Höstens toppnotering av **trana** vid Kvismaren blev 12 918 ex. som inräknades den 23 september. **Kustpipare** har rapporterats från periodens början fram till 10 oktober från Kvismaren, Oset, Rynningeviken, Tysslingen, Nasta i Örebro, Stora Mellösa och Ässön med som mest 3 ex. En **kustsnäppa** sågs 6 september i Rysjön, Kvismaren. Vid Boglundsängen fanns en **småsnäppa** 2-18 september. I Rysjön, Kvismaren. 1-2 ex. 11-17 september. Vid strandpromenaden, Rynningeviken, ett ex. 14 september och ett vid Almbyängen, Oset, 16 september. **Spovsnäppa** sågs från strandpromenaden, Rynningeviken med 1-2 ex 6-9 september. 1-5 ex vid Rysjön, Kvismaren 11-21 september. 1-2 ex. vid Almbyängen, Oset, 16-18 september. Slutligen observerades 2 ex. vid Körtingsberg, Viby, 22 september. Vid Boglundsängen sågs en **dvärgbeckasin** 19 september och 21-24 oktober. Vid Södra tornet, Tysslingen ett ex 24 september. 1-2 ex sågs i Rysjön 29 september – 1 oktober. Ett ex. sågs 8 oktober på Myrömaden, Rynningeviken. Vid Solglimten, Solberga, sågs ett ex. 13 oktober och 9 november. Ett ex fanns vid Domarkärret 14 oktober, ett vid Fågeludden, Oset, 16 oktober och slutligen ett ex. vid Nyängen, Kvismaren, 8 november. En **dubbelbeckasin** finns rap-

porterad ifrån Fågeludden, Oset, 18 september. Vid Kilsgårdsåkrarna, Kvismaren sågs ett ex. 28 september, vid Rynningeviken ett ex. intill strandpromenaden 7 oktober och ett ex. på Myrömaden 8 oktober. **Rödspov** av rasen islandica har hållit till i Rysjön, Kvismaren, med 1-2 ex. mellan 1 september – 6 november. **Myrspov** sågs vid Kvismaren 7 september vid vallen och i Rysjön den 9 september med ett ex. vardera. I Rysjön sågs arten också 20 september med 3 ex. och 9 oktober med 14 ex. Vid strand-

Rödstrupig piplärka, Klagshamns udde September 2013. Jämfört med ängspiplärka: bl a vit-aktiga ryggband, streckad övergump och rent vitare undersida, "mer svartvit". Foto: Christian Ljunggren

promenaden, Rynningeviken, observerades ett ex. 9 september och 4 ex. 14 september. 3 ex. sträckte förbi Ässön 14 september.

LABBAR – UGGLOR

Den 25 oktober rapporterades en **bredstjärtad labb** från Klåvudden. En stor flock med **dvärgmåsar** sågs 3 september med 135 ex. En **skräntärna** höll till i Rynningeviken mellan 14 september – 11 oktober. En **silvertärna** sågs 6 september vid Oset. En **berguv** finns rapporterad från Norrtorp nära Kvarntorpshögen 16 september. En **jorduggla** sågs vid Västra rakan, Kvismaren, 9-10 september och ett sent ex. vid Götlunda kyrkoreservat 16 november. Samma dag finns en **hornuggla** rapporterad ifrån Rynningeviken.

NATTSKÄRROR – TRASTAR

Två rapporter finns om **nattskärre** från september vid Kvismaren. Ett ex vid Ängfallet och ett ex den 9 vid Kilsgården. Årets sista **tornseglare** noterades 21 september vid Hammarmaden, Kvismaren. En **kungsfiskare** har setts vid Hammarsån och Ormkärrsplattformen, Kvismaren, spridda dagar mellan 5 september – 13 oktober. Ett ex. sågs vid Falen, Karlsund 30 september, vid Södra tornet, Tysslingen, och ett ex 22 och 26 november. En **härfågel** finns rapporterad ifrån Östansjö 21 oktober. Ett ex. hittades död vid skolan i Närkes kil 29 november. Två sena rapporter om

vardera en **göktyta** finns från 30 september vid Fiskingemaden, Kvismaren, och Lillåns samhälle i Örebro. En **gråspett** noterades vid Dornen, Mullhyttan, 8 september, ett ex. vid norra kullen, Rynningeviken, 9 september, vid Hjälmbaraden ett 29 september

och vid matningen vid Arvaby höstens första ex. 31 oktober. Den lär väl bli trogen där hela vintern. Vid Solberga noterades en gråspett 20 november perioden ut och ett ex vid södra Folkavi 3 november. Ett ex sågs av **tretåig hackspett** vid Tolsboda, Villingsbergs skjutfält, 16 oktober. Vid Åkilen, Vekhyttan sågs denna art 16 och 23 november. Allt för många observationer finns av **rödstrupig piplärka** från 1 – 20 september för att redogöra för här. Kvismaren, Oset, Rynningeviken, Boglundsängen, Hästhagens IP, Glomman, Sköllersta, Ekeby, Tysslingen, Rinkaby, Bondsätter och Stora Mellösa har fått besök av arten. **Skärpiplärka** sågs vid Rysjön och Hammarmaden, Kvismaren, 10 september och i Löten 16 september. Även ett ex. rapporterat 5-6 oktober från Lötenplattformen. Vid Fågeluden, Oset, sågs ett ex. 17 september – 1 oktober, vid Venastugan, Rynningeviken, ett ex. 30 september och två ex. vid Ässön 6 oktober. Många observationer finns av **blåhake** 1 – 29 september samt ett ex. 13 oktober. Vid Kvismaren, Tysslingen, Rynningeviken, Oset, Boglundsängen, Björka Lertag, Vibysjön, Latorp, Ässön och Bondsätter har arten setts. Ett ex. av **svart rödstjärt** sågs vid Vibysjön 4 september, ett i Vretstorp 9 september och vid Fågelåsen, Nysund, ett 31 oktober.

SÅNGARE – KARDINALER

En sen **gräshoppsångare** hördes 4 oktober

vid Norra tornet, Tysslingen. En **höksångare** gladdde ringmärkarna vid Kvismare Fågelstation när den fastnade i näten vid Fågelsjön, Kvismaren. En **mindre flugsnappare** ringmärktes 6 september vid Ässön. Vid Kvismaren sågs en **pungmes** 3 september vid Åslaholmen och ett ex 15 oktober vid Ormkärret. De första observationerna av **varfågel** för hösten kom redan 18 september. På ett flertal olika lokaler är vinterreviren inmutade. Några observationer finns av **nötkråka** av den smalnåbbade rasen: två ex. vid Nasta Örebro, 3 september, två ex. vid Centralstationen, Örebro, 11 september, i Almby, Örebro, ett 18 september, ett vid Babelsvägen i Sköllersta 23 oktober och slutligen ett ex. vid vattenverket, Karlslund, 23 november. **Snösiska** är rapporterad från Åslaholmen, Kvismaren, 13 oktober, ett vid Näsbybäcken, Oset, 20 oktober, mellan 26 oktober – 10 november är 1-3 ex. sedda i gråsiskeflockar mellan Bärsta och Husön, Kvismaren, ett sågs 27 oktober i Stora Mellösa, den 28 oktober ett ex. i Rysjö hagar, Kvismaren, och ett ex. vid Näsby gård.

Vid snötippen, Oset sågs ett ex 30 oktober, vid Kvismaren i november sågs arten vid Hammarkullen, Västra rakan, Fornskinnsåkrarna, Fränabotten och Nynäs, ett ex vid Ormeså, Örebro. 10 november och 2 ex. vid Göksholms båthamn 22 november. Allför många platser har fått besök av **bändelkorsnäbb** under hela perioden för att redovisas här. Vid 21 olika lokaler har arten setts. Vid Norra Bro, Örebro sågs **tallbit** med 4 ex. 29 oktober. Vid Babelsvägen i Sköllersta sågs arten 3 november med 2 ex. och slutligen med ett i Råby, Stora Mellösa, 23 november. **Lappsparrv** har setts mellan 11 och 21 september vid Kvismaren, Tysslingen, Oset, Rynningeviken, Stora Mellösa och Ekeby. Även många observationer har gjorts av **snösparrv**. Från 27 september till 18 november finns arten rapporterad från Kvismaren, Rynningeviken, Oset, Lindbacka och Boglundsängen. Största flocken vid Västra rakan, Kvismaren med 32 ex. 17 november. Höstens riktigt stora raritet dök upp vid Hammarbron, Kvismaren. 21-23 september. En **videsparv** som gladdde många. ➤

**Upplev naturen närmare
med en kikare från oss**

Välkommen in!!

kikarproffsen
■■■■

A-FOTO
BUTIK & ATELJÉ

Filarevägen 3 (Lillån) 019-250623 www.a-foto.se

Närke X

Nu finns NOF i telefonen

Magnus Friberg

Jag skapade för ett par månader sedan en Line Band - grupp vid namn Närke X för fågelskådare i Närke. Line Band är en japansk app till smartphones som är tänkt att användas som ett socialt nätverk för slutna grupper. Se figur 1. Dock så har appen på senare tid blivit allt mer populär bland fågelskådare i Sverige då den på ett utmärkt sätt fungerar som ett gratis larmsystem. Dock har appen många fördelar jämfört med de andra rikstäckande larmsystemen eftersom du bland annat kan bifoga bilder. Dessutom är inte Närke X tänkt att användas som ett strikt larmsystem utan man kan även lägga upp bilder om man behöver hjälp med artbestämning av en art, eller kan man också tipsa om nyslagna fålt som kan tänkas attrahera rovfåglar. Appen kan helt enkelt användas i alla möjliga syften för att berika skådningen i landskapet för dem som är anslutna. Appen är mycket lätt att använda och som ansluten får man en push-notifikation så fort någon skriver något på Närke X. Det som skrivs i gruppen kan endast ses av andra som är anslutna till just denna grupp. Se exempel figur 2. Ansluten kan man bara bli genom att få en inbjudan, så inga okända kan ta del av det som skrivs och det finns ingen risk för spridning av det material som läggs upp där. För att bli anslutna till Närke X måste ni till att börja med ladda ned Line Band vilket görs helt gratis till både Android via Google play och IOS via Appstore genom att söka på lineband (skrivet som ett ord). Därefter

startar ni appen och följer instruktionerna för att registrera er. När detta är klart kontaktar ni mig via sms (073-503 08 35) och ber om att få en inbjudan till Närke X. Ett krav för att ni ska få vara medlemmar är att ni registrerar er under era riktiga namn, alltså inga smeknamn eller liknande. Sedan vill jag även att ni fyller i ert mobilnummer i appen såvida ni inte har skyddat nummer, detta för att

Figur 1

Figur 2

man snabbt och lätt ska kunna nå varandra. I dagsläget är det 39 skådare som är anslutna till Närke X och jag hoppas att jag via denna korta text lyckats övertala några till att skaffa Line Band så att vi snart är betydligt fler. 🐦

trio tryck

Tel. 019-20 74 30 • Box 1504 • 701 15 Örebro
www.triotryck.se • triotryck@triotryck.se

har bidragit till detta nummer av
Fåglar i Närke

Inventering av häckfågel-faunan vid Oset 2007 - 2013

Lars Johansson

Bakgrund

2006 återinvigdes naturreservatet Oset efter en efterlängtd ansiktslyftning. Området hade genomgått mycket radikala naturvårdsinsatser med vattenspeglar som ledstjärna. Våtmarker hade återskapats på ett sådant sätt att de som drev fram sjösänkningen för ca 140 år sedan kunde förväntas vända sig i sina gravar. Någon liten procent av de ytor som torr-lades hade nu återlämnats som våtmark till naturen. Omvandlingen var så omfattande att de inventeringar av fågellivet som genomförts före 2007 inte kan jämföras med dagsläget. De våtmarksarter som sjösänkningen slog hårdast mot har därmed getts bättre framtids-möjligheter.

Syftet med inventeringarna har varit att samla underlag för jämförelser mellan åren och därmed skapa beslutsunderlag inför framtida skötselarbeten. Åtgärder i markerna syftar till att säkerställa den biologiska mångfalden. Myllrande våtmarker är ett nationellt miljömål som vi följer utvecklingen i i Oset ger vårt bidrag till. Men hur påverkar periodiska torr-läggningar och slåttern för att hålla markerna öppna häckningsresultatet?

I denna fågelinventering i Oset är det endast områdets våtmarker som observerats varvid förekomsten i strandskogen och på Högen lämnats därhän. Dels av brist på tid och dels på fokusering till det som bedömts viktigast har kraftsamlingen skett till arter som är beroende av våtmarkerna och odlingslandskapet. Hur exempelvis bofinkar varierar i antal mellan åren besvaras bättre av andra ornitologiska sträckräkningar och inventeringar.

Bedömning av antalet häckande par har i detta sammanhang gjorts utifrån de kriterier som används i instruktionerna för svensk häckfå-

geltaxering. Observationer av bon och ungar utgör en säkrare och högre status i inventeringen än enbart en serie av observationer. Något direkt letande av bon har dock inte genomförts under åren. Undantag är bon av skrattnås, sothöns, doppingar och vipa som kan vara relativt lätta att observera och då naturligtvis blir räknade.

För gässen redovisas antal observerade individer. Boletning, som skulle kunna vara möjlig, skulle ge en bild över hur många par som lagt sitt bo innanför gränsen. Mer intressant måste emellertid vara att veta hur många ungar som växer upp i området. Dessa familjer tillsammans med de icke häckande fåglarna påverkar området genom betningen av grödan. Är det så många gäss att de konkurrerar ut andra arter? Från andra områden vet vi att vadare kan få svårt att hitta skyddade boplatser om gässtrycket är stort.

Säsongen 2013

Inventering har genomförts 2013 i mer sammanhängande form följande dagar: 29 april, 3, 7, 13, 17, 22, 27 maj och 1, 10 juni samt i juli den 8. Ytterligare besök i området har gjorts och även nattetid. Antalet inventeringsdagar och metodik har varit likartad mellan åren varför en jämförelse låter sig göras.

Vintern 2012 - 13 blev lång. Det dröjde långt in i maj innan de första gässlingarna och vipungarna observerades mot normalt i början av månaden. Kanske påverkade detta antalet vippor som detta är var något mindre.

Det är svårt att observera andkullar i området. Möjligheten att hålla sina ungar dolda är naturligtvis goda i vegetationen och så ska det vara. Men denna säsong observerades flera kullar snatteränder och enstaka kullar årtå, skedand och brunand. Mest glädjande var en krickakull vilket blev bevis på att arten verkligen häckar i området.

I sedvanlig ordning saknas de fåglar som är beroende av odlingslandskapet. Sånglärkan är borta, fasanerna finns med något par bara på Högen och buskskvätta sågs inte vid något inventeringstillfälle.

Tabell. Sammanställning för åren 2007 till och med 2013.

Inventeringsår	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Gråhakedopping antal par	1	1	2	2	0	1	1
Svarthakedopping antal par	1	1	1	3	3	9	9
Smådopping antal par	0	0	0	0	0	1	1
Knölsvan antal par		1	1	1	2	3	2
Grågås antal	625	875	835	790	1300	900	1000
flygga gässlingar	180			200	300	250	300
icke häckande grågås					500	400	400
Kanadagås antal	220	425	400	500	400	350	300
flygga gässlingar	70				75	75	75
Vitkindad gås antal par	7	3	5	7	6	6	11
flygga gässlingar	-	8	10	27	8	15	22
Snatterand antal par	4	8	8	5	8	7	8
Gräsand antal par	20	26	21	15	20	20	20
Årta antal par	1	2	2	2	2	2	2
Skedand antal par	4	4	4	2	2	3	2
Kricka antal par		1	0	0	0	0	1
Brunand antal kullar		2	2	2	2	1	2
Vigg antal kullar		1	1	1	0	0	0
Knipa antal kullar	1	5	4	2	3	3	3
Vattenrall antal revir		2	1	2	6	4	4
Småfläckig sumphöna antal revir		1		0	2	1	2
Rörhöna antal familjer	3	4	3	1	2	4	2
Sothöna antal par	24	32	39	22	30	25	20
Mindre strandpipare	3	2	2	2	1	0	0
Tofsvipa	22	26	26	18	20	23	18
Enkelbeckasin	12	21	18	12	18	15	12
Rödbena	5	3	3	2	2	2	2
Skrattmås bon	145	200?	200	350	420	800	900
flygga skratmmåssungar	-	6-700	500	500	600	1800	1300
Gulärta		3	4	3	0	0	0
Ängsbiplärka			1	2	1	0	0
Sänglärka	5	5	3	2	0	0	0

Ännu konstigare är att ängsbiplärkan och gulärkan fattas i listan över häckande arter. Detta förhållande är svårbegripligt och kräver kanske särskilda åtgärder.

Sammanställning

Ovan redovisas en sammanställning för åren 2007 - 2013. Utifrån dessa siffror följer en diskussion art för art.

Artvisa kommentarer

Nedan redovisas ett urval av arterna från tabellen ovan.

Gråhakedopping tillhör häckfågelfaunan med något par årligen i vattenspeglarna runt ladan. En liten men stabil nivå tycks uppnådd.

Svarthakedopping har ökat kraftigt. Hela 9 par säsongen 2012 och 2013.

Under åren har häckningar spolierats vid flera tillfällen då vattennivåer snabbt har förändrats vid riklig nederbörd. Kan det vara så att dubbelräkningar sker i samband med att nytt bo byggts efter att det förra raserats?

Smådoppingen är svårinventerad. Det kan vara så att arten häckar årligen utan att bli noterad men i så fall endast i litet antal.

Knölsvanarna har nu två - tre par och det är nog vad området tål.

Grågås tycks ha nått en stabil nivå. Sensommarobservation av maximalt 1 400 flygga fåglar bestående av häckande med deras avkomma jämte de som inte häckade tycker jag är ett bra mått på artens numerär. Hur betningen av alla dessa gäss påverkar bl.a. vadare skulle vara intressant att mer ingående studera. Ett utbyte av fåglar sker mellan Rynningeviken men även med Kvismaren.

Kanadagås har minskat i antal till en högsommarpopulation av ca 400 individer. Fortsatt minskning förväntas då grågåsen tar över.

Vitkindad gås har kommit till på listan över häckande. Boplatsen kan ligga så långt från Oset som på Ässön. Ytterligare ökning kan förväntas.

Snatterand har en stabil stam om ca 8 par. Några kullar ses årligen men dessa ligger inte direkt till grund för uppskattning av stammen.

Gräsand har en numerär av 20 - 25 par.

Årta finns i området med något häckande par årligen.

Skedand tycks ha minskat något i antal förväntade häckande sedan de första inventeringsåren. I likhet med de andra änderna är det inte ofta kullar kan observeras.

Brunand har under perioden häckat och noterats med 1 - 2 kullar.

Knipa noteras med 2 - 3 kullar årligen med någon gång upp till 5.

Vattenrallarna har blivit fler under åren. Inga observationer av bon eller ungar men väl spelande fåglar.

Skrattmåsar ökar markant i Osetområdet

Foto: Torbjörn Arvidson

Småfläckig sumphöna noteras med 1 - 2 revir men inte årligen. Men småfläcken är i likhet med andra sumphöns svårinventerade.

Rörhöna har varierat med mellan 2 och 4 familjer per år.

Sothöna varierar i antal mellan åren med som mest 39 par och lägst 20. Förhållanden under övervintringen kan kanske vara orsaken.

Strandskata har under flera år observerats med ett par i lämplig biotop under lång tid. Men om häckning skett borde ruvning och ungar observerats vilket inte skett.

Mindre strandpipare minskar i antal när biotopen stabiliserats. Det är i alla fall den enda orsak jag kan finna. De senaste åren hittar jag mina häckande mindre strandpipare i Ormesta industriområde.

Tofsvipa häckar med ett tjugotal par årligen. Flera häckningar har under åren spolierats av regn och översvämning. Turligt nog är vipan snabb med att göra nya försök. Säsongerna 2012 noterades första ungarna två veckor senare än normalt och små ungar sågs samtidigt som de först födda kunde ta till vingarna. 2013 kläcktes vipäggen en knapp månad senare än normalt.

Enkelbeckasin är en svårinventerad art. Resultatet grundas på räkning av fåglar under spelflykt.

Rödbenan har efter de första årens fem par stabiliserats kring två. Omedelbart efter det

omfattande restaureringsarbetet frigörs näring och skapas speciella biotoper. Kanske visar detta bara på en naturlig utveckling eller så har grågässen gjort det svårt för vadare att gömma sina bon? Resultatet grundas på spelande fåglar och på observationer av ungar.

Skrattmåsen har ökat markant i området. Denna ökning tycks ske på bekostnad av häckningar i Rynningeviken. Drygt 900 bon räknades in under 2013 och detta resulterade i minst 1 300 flygga ungar. Tre tydliga separata kolonier har växt fram i området.

Gulärta och **ängspiplärka** kan förväntas dra nytta av att våtmarkerna blivit större. Tyvärr ökar inte antalet och någon förklaring kan jag inte finna. Orsakerna kanske måste sökas i övervintringsområdet. En djupare uppföljning skulle vara intressant att genomföra.

Sånglärkan är sannolikt borta från listan över arter som häckar vid Oset. Biotopen passar helt enkelt inte. Betesmark är inte lika intressant som de mer traditionella åkermarkerna sett ur ett lärkperspektiv.

Buskskvätta har tappat de flesta av sina häckningsplatser. Under många år hävdades ett revir i områdets östra del. Under 2012 var det tomt även där.

Stenskvätta har jag haft ett gott öga till. Efter restaureringarna har möjliga häckningsplatser försvunnit och numera återstår området, utanför inventeringsområdet, vid Närkes Maskin som enda möjligheten.

Sammanfattning och framtidstankar

För majoriteten av de våtmarksarter som restaureringen vid Oset avsåg att gynna har den gett positiva resultat. Arter som inledningsvis drog nytta av just restaureringsarbetena har stabiliserats i antal medan tillväxt har skett bl. a. av svarthakedopping och skrattnåsar.

Hur trångt kan det vara i bra fågelmarker? Vad är det som styr hur många revir en viss art

kan ha i ett område? Om Oset är mättat med till exempel tofsvipor måste de ungar som bidragit till fjolårets överskott finna andra platser att häcka på. Av detta skäl skulle det vara intressant att följa upp eventuella häckningsförsök i angränsande marker. Tidigare gick vi till häckning i åkerlandskapet runt Ormesta. Så har inte skett de senaste åren.

För det mänskliga ögat har Oset fantastiska fågelmarker som bevisligen dragit till sig flera arter. Men för exempelvis storspoven visas inga som helst tecken på återetablering. Sista häckningen i området är från början av 1970-talet. 1949 var det fem par i området mellan Oset och Ormesta. Finns det nu någon chans att den kan komma tillbaka? Vad skulle då behöva åtgärdas för att så skulle ske?

Framtida inventering enligt den modell som nu genomförts bör fortsätta men kanske med fokusering på några utvalda arter. Med gott om inventeringsresurser skulle direkta jämförelser av mindre delområden göras utifrån skötsel. Påverkar exempelvis slåtter av tuvor häckning av enkelbeckasiner?

Den åkermark som finns i söder och ännu inte ingår i reservatets direkta skötsel skulle kunna utvecklas för "åkerlandskapets fåglar". Dessa, exemplifierade av sånglärka och raphöna, gynnas inte av det som stärker våtmarkerna. Snår, stenrösen och häckar skulle kunna gynna sångare och skvättor.

Oset som rastplats

Området har stor betydelse för rastande våtmarksarter med många spännande observationer till följd. Uppföljningen och dokumentationen av detta förhållande är dock inte så systematiska. Att långsiktigt bygga skötselåtgärder på insamlat underlag från dessa observationer kan dock vara en osäker åtgärd.

För den biologiska mångfal-

den måste vården av de häckande fåglarna gå före skapandet av maximala rastplatser. Goda häckningsresultat och framgångsrik övervintring är för arternas överlevnad viktigare än att de kan ses rasta vid Oset.

Slutsatsen blir att, om prioritering måste ske, resurserna måste läggas på de fåglar som ska reproducera sig.

Osetladan räddad

Ladan i Oset ska räddas för framtiden. Förra året försvann ett landmärke tillika en av stadens siluetter då skorstenen på pappersbruket revs. Nästa landmärke som riskerade att försvinna var ladan. Efter sjösänkningen kom ett stort antal lador till i de områden som torrlades. Inom nuvarande naturreservat fanns minst två lador till som efterhand försvunnit. Förutom häckningsplats för ladusvala och några hålbbyggare har ladan ett kulturhistoriskt värde. I Oset finns dessutom fler för örebroarna historiska objekt att uppmärksamma.

Tidens tand hade gjort sitt på ladan som byggdes för kanske mer än 100 år sedan. Restaureringarna 2005 och de därmed höjda vattennivåer har de senaste åren också bidragit negativt till nedbrytningen av ladan. Någon upprustning har inte skett sedan 1950-talet då byggnaden fick nytt tak.

Sothöna varierar i antal mellan åren, här med ungar

Foto: Torbjörn Arvidson

Nu rätas ladan upp och får en ny grund. Taket ska bytas och därmed kommer byggnaden att klara sig i kanske 100 år till. Nyttan, förutom som kulturminne och landmärke i bygden, är att utgöra ett väderskydd åt kreaturen. Kanske kan ladan även tjänstgöra som fotogömsle under förutsättning att fågellivet inte störs.

Örebro 1 december 2013 🐦

Nu finns NOF på Facebook

Kent Halttunen

Närkes Ornitologiska Förening finns nu som en grupp på Facebook. Det är en grupp för alla som vill diskutera fåglar och fågelskådning i landskapet. Gruppen är en så kallad sluten grupp. Det innebär att man måste gå med i gruppen för att se vilka diskussioner som pågår inom gruppen.

Per Karlsson Linderum, som sitter i styrelsen, har startat gruppen.

-Jag tycker det är ett ytterligare komplement till vår tidning och hemsida. Vi får väl se hur gruppen utvecklas och det är upp till medlemmarna att använda den på bästa sätt, säger Per Karlsson Linderum.

Hittills har över 80 personer anslutit sig till Facebook-gruppen. Här finns lite tips om saker som händer, till exempel arrangemang inom Närkes Ornitologiska Förening men också andra arrangemang som rör fågelskådning: intressanta föreläsningar om Erik Rosenberg eller bildvisningar av naturfotografer verksamma i Närke.

Facebook-gruppen har en del fördelar, man kan till exempel lägga upp flera bilder från ett intressant arrangemang eller möte. Det går också att föra debatter inom gruppen – ett sådant forum saknas idag på hemsidan.

-Jag tycker den fyller en funktion – det är lätt att meddela sig och sprida information om intressanta saker som har med fågelskådning att göra, säger Per Karlsson Linderum.

Välkommen in i Facebook-gruppen! 🐦

Skänk vinster till månadslotteriet!

Vi behöver nya vinster till lotteriet vi har vid våra inomhusmöten. Inte så stora och dyra utan t ex ett paket kaffe, böcker, någon pryl för vår fågnad och nytta, fågelmat som talgbollar, solrosfrön och jordnötter. Hela vinsten går direkt in i föreningskassan.

Ansvarig är Bengt Jälsborn, tel 019-12 70 80. Det går att lämna vinster vid varje månadsmöte.

Ett stort tack på förhand!
Styrelsen

Om en femtioårig tubkikare

Jan Gunnarsson

Jag tillhör en minoritet av skådare som fortfarande använder en tubkikare av den klassiska modellen ”gjutjärns-Kowa”. Tuben är femtio år i år och förtjänar därför några rader, särskilt eftersom risken är större att artikelförfattaren tappar skärpan än att tuben gör det.

Mina skådarkompisar i början av sextioalet hade Kowatubar med trästativ. Det stod snart klart att en tubkikare behövdes om man ville se på sjöfågel och annat på lite längre håll. Ett köptillfälle uppstod när min far var hos en av urmakarna Lind i Hallsberg och utförde något murningsarbete. De tillhandahöll även kikare och en Kowa med tjugofem gångers förstorning inköptes till ett väl avvägt pris. Då ingick ett stativ av märket Saiga som egentligen var avsett för kameror. Eftersom de här kikanerna ännu inte fått en gänga undertill för monteringen på stativet ingick också en fästnanordning som såg ut att vara tillverkat av någon lokal klensmed.

Nu hängde tuben med på otaliga turer till Kvismaren och ibland till Segersjöviken och änderna gick nu att bestämma. Med viss träning kunde jag också följa flygande rovfåglar. Våren 1964 satt vi som vanligt ett helt gäng på slänten vid Öby kulle och kollade in sträck. Klockan elva på förmiddagen brukade det vara dags att spana in kretsande vråkar som kom upp vid Kvarntorpshögen och närmade sig kullen där vi satt. Vid ett tillfälle ropade någon: ”En örn!” och det blev stor uppståndelse. Det var verkligen en havsörn som kretsade bland vråkarna, då en smärre sensation.

Troligen våren 1967 var stora delar av Kvismardalen översvämmad. Min far hade en egentillverkad eka som nu bands vid en björk långt uppåt byn. En dag stakade jag mig ut över ängarna, rodde snabbt över den virvlande och gurglande kanalen, fortsatte staka över Viaängarna och förtöjde ekan vid en liten ängalöge utåt Restamossen där det fanns en övervåning att spana från. Genom gluggen kunde jag i tuben njuta av några hundra gräsänder, krickor och bläsänder, flockar av sång- och knölsvan men också sädgäss. Plötsligt gick ett av stativets ben av uppe vid fästet. En firma i Örebro tog hem en reservdel från Japan, leveranstiden var många veckor lång, delen kostade fem kronor och frakten tjugo kronor.

De här åren på sextioalet brukade jag också följa med min far och hans fiskekompisar till Bohuslän och trakten vid Gullmarsfjorden. Vi bodde hos en bonde med familj. Fiskegubbarna gav sig av till Gullmaren med sina fiskedon men jag fick låna bondens cykel och trampade åt andra hållet, till de grunda vikarna mot Orust. Nu kunde jag betrakta för mig nya arter som ejder, strandskata, och gravand i sällskap med vanliga knölsvanar och gräsänder. Över alltsammans kretsade korpar som också blev en ny bekantskap i fågelvärlden. Lite längre fram i sextioalet gjorde jag och kompisarna turer till Halland med Getterön och Morups Tånge. Ute på Gubbanäsan försökte vi praktisera havsfågelspaning i det kraftiga blås-vädrer. Allting skakade och det var svårt att upptäcka fåglarna ute till havs. De rutinerade västkustskådarna hade en annan taktik, deras tubstativ var ett par decimeter höga trefötter och de själva låg ner på mage på berghällarna

Ragnarsson
FASTIGHETER AB

stöder detta nummer av
Fåglar i Närke!

var knivigt. I dag är dammen ett igenväxt snår med ett litet vassområde i ena änden där en enstaka rörsångare håller till och möjligen brun kärrhök. För något år sedan satt jag ändå där och spanade ut över gårderna och fick in en fullt utfärgad gammal pilgrimsfalk som satt ute på åkern där plöjning pågick för fullt. Falken brydde sig inte, kunde ses över en timma, tog några lovar och återvände sedan till sin plats. Läckert!

En sommarkväll kom vi hem från semestern och nåddes genast av beskedet att det fanns en tjockfot på Mörby-

och spanade utåt havet. Vi frågade: "Var ser ni havssulan?" och fick till svar: "Strax till vänster om båten". Vi hittade inte båten.

Alldeles invid mitt hem häckade lärkfalkar och troligen också bivråk. På eftersommaren kunde man stå med tuben på balkongen och se på de regelbundet uppdykande fåglarna. Bivråken jamade fiskmåsakligt och fjärilsflög och slog ihop vingarna ovanför ryggen, lärkfalkarna kunde då och då ses jaga svalor. Ett par kilometer bort anlades Aldammen, en reningsdamm för avloppet från Asker. Den blev en fantastisk vadarlokal som också besöktes av änder och någon enstaka smådopping. En gång fick vi verkligt huvudbry när en svarthakedopping i vinterdräkt låg och dök där men vi klarade att artbestämma den. Här satt vi varje ledig dag på eftersommaren och studerade de rastande vadarna, alla de vanliga storsnäpporna och enkelbeckasiner men även kärrsnäppor och mera sällsynta mindre vadare som spovsnäppa och småsnäppa. På åkrarna intill fanns någon gång ljung-, kust- och fjällpipare. På åttiotalet kom en tuvsnäppa, ett par timmar senare var stockholmarna där. Här hade vi också en fin obsplats för höststräckande rovfåglar. Med tubens hjälp kunde man försöka skilja mellan orm- och bivråk vilket ofta

gärderna. Snabb uttryckning och upp med tuben och tjockfoten framträdde som en ljus punkt på avstånd men sedan hände något. Bilden förvanskades i tuben. Hemma fann jag att en prisma hade släppt och låg lös och skramlade. Men med lite trixande gick den att få fast och har inte krånglat sedan dess. Däremot förföll det ursprungliga stativet och ersattes 1985 med ett högre och bättre av märket Slik, inköpt vid Stenhusa bod. Med tiden fördärvades gummifötterna och ersattes med liknande från gamla skolstolar. När dessa också givit upp fann jag förra året att det fortfarande gick att köpa nya fötter i den välkända boden på

Stativets emblem

Öland. Under tiden gick det klensmedstillverkade fästet sönder men det hårdlödades på ett förtjänstfullt sätt av kollegan Gunnar Larsson vid bussgaraget i Odensbacken.

Så har åren gått. Jag har spanat på tereksnäppor i Hietasaari, stortrapp i Hanzag, större skrikörn i Lucnajno, salskrakar vid Yxnäset och mycket annat. I år har tuben till och med varit uppställd vid Hundlausar men var det ligger får ni lista ut själva! I dag räcker Kowan inte till i sällskap med herrarna Kents och Jalles kanoner när man spanar ut över havsfågelsträcken men i övrigt håller den måttet och får nog hänga med ett tag till. Visserligen hade jag utan vidare kunnat köpa en ny tub men jag köpte mig en gammal hobbySaab i stället, lite i samma anda som den där äldre skådaren som Olle Liljedahl brukar berätta om, som var inne i en affär på Öland för att köpa stövlar som ersättning för dem han glömt hemma, men köpte öl i stället. 🐦

Ungdomsaktiviteter - Se <http://www.sofnet.org/nofnet> under rubrik ungdomsgruppen.

Tjejaktiviteter - Se <http://www.sofnet.org/nofnet> under rubrik Tjejgrupperna.

Exkursioner och resor 2014

Lördag 4 januari - Artrace första lördagen i januari. Har du inte varit med förut? Då är det dags. Anmäl dig och kompisen/kompisarna till den här aktiviteten. Ställ upp i den klassiska varianten eller i den nya snabbt växande ekologiska klassen där du bara utnyttjar miljövänliga färdmedel. Anmäl ditt lag bestående av minst två personer till Håkan Persson med ett sms till 076-551 56 81 eller ett mail till hakan.persson@nofnet.se

Har du ingen att tävla med, kontakta Håkan så ordnar han plats i ett lag.

Fredag 24 - måndag 27 januari - Vinterfåglar inpå knuten. Hela Sverige räknar fåglar vid fågelborden. Välj ditt eget fågelbord eller kom till Rosenbergsstugan i Oset. På lördag och söndag förmiddag 8.00 – 12.00 finns någon från NOF på plats och leder räkningen. Hjälp till att utöka kunskapen om våra vinterfåglar du också. Det är enkelt och kravlöst men gör stor nytta. Mer information kommer på www.sofnet.org i januari.

Lördag 25 januari – Atlasinventeringsträff. Nu är det dags igen. Vi träffas och inspireras inför atlasinventeringens sista säsong. Genomgång av läget, taktik inför slutfasen av atlasinventeringen och tillfälle att snacka med alla andra inventerare är några av programpunkterna. Plats: Länsstyrelsen Örebro. Tid: 10.00 – 14.00. Anmäl er till Ronnie Lindqvist 070-262 14 17 eller Michael Andersson 0730-523 675

Söndag 2 februari - Vinterexkursion till Garphyttans Nationalpark. Grilla och skåda i ett av Närke vackraste vinterlandskap. NOF och ÖNF genomför traditionsenligt den här exkursionen första söndagen i februari. Överraskningarna finns där ute i skogen, kanske får vi se den diskreta tretåiga hackspetten eller någon annan vinterbekantskap. Klä dig varmt, ta med något att grilla och följ med. Samling vid p-platsen, Garphyttans nationalpark klockan 9.30.

Lördag 15 mars - Ugglor i Brevensskogarna med ÖNF. Samling vid Brevensgården kl 18.00 för en spännande kväll i ugglrika marker. Stig Enetjärn leder oss.

Ring 070-255 19 50 för vägbeskrivning och information.

Lördag 15 – söndag 23 mars – Ugglevecka. För andra året i rad arrangerar NOF en ugglevecka med ugglelyssningar på flera håll i landskapet. Välj den kväll som passar dig bäst. Eftersom ugglor är nyckfulla och väderberoende bestämmer vi ganska sent hur vi åker. När det närmar sig kommer mer information på www.sofnet.org/nofnet om var, när och med vilken ledare det blir.

Söndag 13 april - Vårexkursion till Yxnäset. ÖNF arrangerar även i år traditionsenligt den här trevliga exkursionen. Stövlar behövs och även något att grilla. Samling vid p-platsen i Bondevrak kl 9.00. För vägbeskrivning ring Gunnar Nilsson som är ledare 0709-611 445.

Vid alla exkursioner utgår en frivillig avgift på 20:-- till vår fågelfond. Om du vill ha hjälp med skjuts vid våra exkursioner kontakta respektive ledare. Bilresor betalas direkt till förare med 7 kr/mil och resenär. (Rekommendation från styrelsen f.o.m. 2014.) Vid resor med övernattnig tas en mindre avgift ut av deltagarna för administration och till vår fågelfond.

Inomhusprogram våren 2014

Torsdag 16 januari – kommer Kent-Ove Hvass och berättar om Ugandas unika natur!

Följ med till Fantomens djupa skogar och ta del av Ugandas unika natur bland pygméer, gorillor och träskonäbbar. Få en inblick i hur ett av världens bästa länder på ekoturism fungerar och se vad vi har att lära från denna framstående nation när det gäller naturvård och ekoturism...

Torsdag 20 februari - Årsmöte med efterföljande föredrag och bildvisning av Torbjörn Arvidson. Bildvisningen blir en kavalkad av möten från svenska fågelmöten som följer årstiderna med start i januari 2013 och är: "Fågelupplevelser från det gångna året, 2013."

Torsdag 20 mars - Kosteröarna, Hållö och Smögen – Bohuslän i ett musselskal presenteras av Karlo Pesjak. Han hälsar oss välkommen till skärgården, naturen, geologi och intressanta händelser i den Bohusländska skärgården - ett paradys på jorden.

Torsdag 24 april - Trastsångareprojektet vid Kvismaren! OBS datum! Bo Nielsen, ordförande för fågelstationen berättar.

Inomhusmötena äger rum kl 19.00 i Vasa-kyrkan, Vasagatan, Örebro

Ringmärkta fåglar

Ringar från döda eller avlästa data från levande fåglar sänds till:

Naturhistoriska riksmuseet, Ringmärkningscentralen, Box 50 007, 104 05 Stockholm tel. 08-5195 40 80. Fax 08-5195 42 44.

Uppge plats, omständigheter som dödsorsak, tid m m för fyndet.

Rapportera via webb:

<http://www2.nrm.se/rc/rc-formular.html.se>

Fågelakuten

Besvarar frågor om skadade eller tillvaratagna fåglar. Tar hand om skadade fåglar för rehabilitering. E-post: fagelakuten@telia.com. Se även vår hemsida: www.nofnet.se

Fågeldoktor'n

Staffan Ullström, Gällersta 244, 705 94 Örebro, tel. 019-23 92 37, 076-712 18 88

Övriga

Leif Sandgren, Örebro, tel. 070-256 73 95

Tage Carlsson, Vretstorp, tel. 0582-66 00 11

Leif Bertilsson, Fjugesta, tel. 0585-311 46

Ulla Wallin, Frövi, tel. 0581-331 79

Statens vilt

Den som påträffar ett dött djur av nedanstående arter skall anmäla detta till polisen för vidarebefordran till något av landets större naturhistoriska museer.

Artlista för fåglar:

Fiskgjuse	Svarttärna
Bivråk	Storkar
Örnar	Rördrom
Glador	Lunnefågel
Kärrhökar	Salskrake
Falkar	Svarthalsad dopping
Tornuggla	Skärfläcka
Hökuggla	Gråspett
Berguv	Vitryggig hackspett
Fjälluggla	Mellanspett
Lappuggla	Kungsfiskare
Slaguggla	Härfågel
Fjällgås	Blåkråka
Skräntärna	Sommargylling

NOF-kåsa, mörkgrön, m. NOF-logga 30 kr
NOF-dekal små 3 kr/st
stora 10 kr/st
Artlista Närke gratis
Småfågel-, grå flugsnappar-, och tarholk 75 kr/st
Knip och Uggleholk 350 kr/st

NOF-keps, svart med broderad vit logga i stor lek för alla. 150 kr/st
Porto + frakt tillkommer

Vill du handla? Vänd dig till **Bengt Jalsborn**
Vallnäs vägen 3, 703 58 Örebro, Tel. 019-12 70 80,
070-113 47 99. E-post: b.jalsborn@gmail.com

Regionala rapportkommittén (Rrk)

Sammanställande:

Johan Åhlén Tel. 070-536 62 91
Pålsbodagatan 13 70218 Örebro
epost: johan.ahlen@hotmail.com

Övriga medlemmar:

Ola Erlandsson, Magnus Friberg, Ove Pettersson och Andreas Sandberg

NOF:s tjejgrupper

Annika Lorin, Tel: 019-24 48 46
Ami Sundén, Tel: 070-944 73 00

NOF:s Ungdomsgrupp

Anders Bro, Viktoriagatan 20, 703 55 Örebro. Tel.
019-611 83 34, 073-849 73 94
E-post: bro.anders@telia.com

Osetkommittén

Kommittén för skötsel av naturreservatet Oset-Rynningeviken. NOF:s representant är:
Leif Sandgren, Tuppa Klaras väg 18, 702 29 Örebro
Tel. 070-256 73 95. E-post: leif.sandgren@telia.com

Svansjön Tysslingen

NOF:s representant i stiftelsen:
Helny Olsson, Arvaby, 719 95 Vintrosa, Tel 019-29
90 03 eller 070-5762981. E-post: helny@telia.com

Skjutfältsbesök?

Planerar du utflykt till Kilsbergen och skjutfälten kan du kolla på webbplats www.skjutfalten.se vilka dagar dessa är avlysta.

Kamakura

Nyhet!

FOTO 7 SJUAN
Fotobutiken med personlig service
Engelbrektsgatan 26 Örebro
019-611 64 92

**Kamakura EDV-81
25-55x W**

Innehållsförteckning

Omslagsbild: Större hackspett <i>Dendrocopos major</i>	A-M Elmroth	1
Ordföranden har ordet	Hans Waern	1
Nya NOF-medlemmar		2
Kallelse till årsmöte 2014	Styrelsen	2
Gott nytt år	Redaktion o Styrelse	2
Mats Rosenberg prisad	Magnus Helleryd	4
Nominera kandidater till Årets Gulspurv	Kent Haltunen	4
Falsterboresan 2013	Anita Ahlberg m. fl.	4
Fågelinventeringar i Tysslingen 2013	Daniel Gustafson	8
Börja skåda fågel	Ulf Jorner och Bengt Jalsborn	9
Vad blir det för mat idag?	Ronnie Lindqvist	14
sNOFsig fisksoppa	Tord Larsson	15
Sparv i vide	Åke Pettersson	16
Höstutflykt till Yxnäset den 20 oktober 2013	Ann-Margret Elmroth	17
Hönöresan 2013	Bengt Jalsborn	18
Skådare möter Hjälmarens södra strand	Ronnie Lindqvist	19
Atlasinventeringen, en lägesrapport	Michael Andersson	20
Ungdomssidan	Anders Bro	22
OBS:at i Närke	Hans Waern	23
Närke X	Magnus Friberg	27
Inventering av häckfågelfaunan vid Oset 2007 - 2013	Lars Johansson	28
Nu finns NOF på Facebook	Kent Haltunen	32
Om en femtioårig tubkikare	Jan Gunnarsson	33
Program		35